(శ)

హైమవతీవిలాసము

శతావధాని, కావ్యకలానిధి

పి. చిదంబరశాస్త్రి

ప్రణీతము.

ద్వితీయముద్రణము

పిఠాపురము

శ్రీవిద్వజ్జన మనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాల

1930.

పద్యస్యాన్వయసంకలితము]

[0-8-0.

హైమవతీవిలాసము

ప్రథమాశ్వాసము

శా. శ్రీకల్యాణగుణాస్పదంబు సకలశ్రేయఃప్రధానంబు జ్ఞా
నైకప్రాప్య మపారశక్తిక మనుత్ప్రేక్ష్యంబు నానాప్రపం
చాకారం బనవద్య మప్రతిహతం బానందలీలాపరీ
పాకం బాద్యము మల్లికార్జునపరబ్రహ్మంబు భావించెదన్.

మ. సుమబాణాంతకుఁడంచు భూతపతియంచున్ స్థాణువంచున్ గపా
లములం దాల్చినవాఁడటంచు ననయున్ లక్షింపకుండన్ స్వదే
హముఁ గూడన్ సతికొప్పగించి పరమాహ్లాదంబు మైనుండు మా
హిమవత్పుత్రికృపాతరంగములలో నెల్లప్పుడున్ దేలాడుదున్.

మ. అసమానంబగు పారిజాతమునకై యన్యోన్య మేవేళలన్
గసిదీఱంగను వాదులాడుకొనుచున్ గైలాటము లొప్పన్ భీ
ష్మసుతాసత్యల కొక్కమాఱు దరహాసస్ఫూర్తిచే నగ్రజా
స్వస్వభావంబు ఘటించినట్టి రసికస్వామిన్ బ్రశంసించెదన్.

మ. శరణంబై సకలప్రపంచముల కిచ్ఛామాత్రసంసృష్టికిన్
ద్వారంబై తావలమై మహత్త్వమునకున్ ఘనప్రాపునై పెన్నిక్కై శ్రీ
వారి వక్షస్థలమందు నెక్కి వివిధవ్యాపారవైచిత్ర్యముం
బరికల్పించి చమత్కరించెడిమహామాయన్ ప్రశంసించెదన్.

మ. మతిమంతుల్ నుతియింప నర్హమగు నే
మం బొప్పంగల్గింప ను
న్నతభావంబులు సొంపునింపఁ బరమా
నందంబు దీపింప భా
రతి చిత్తంబు చిగుర్ప సత్కృతి నొస
ర్పంబూను నీవేళలోఁ
జతురాస్యుండు దయామయుండు చతురా
స్యత్వంబు నాకీవుతన్. 5

క. వాణీ వైభవవిజితేం
ద్రాణీ మాయమ్మ నలువరాణీ వీణా
పాణీ ఘనవేణీ క
ల్యాణీ నానాలక్షి కెక్కుడమమ్మా లెమ్మా. 6

శా. మాహాత్మ్యద్యుతిసంపదాకలితస
మ్మానంబు నానావిధ
స్నేహారక్షణక్రియాకరణని
ర్నిద్రస్వరూపంబు వి

శ్వాహాశ్లేషవిధాయకంబు గగనా
ధాదిత్యబింబంబు ప్ర
త్యూహాధ్వాంతము రూపుమాపి మది క
త్యుత్సాహముం గూర్చుతన్. 7

మ. అతులంబైన పదార్థవృత్తిగుణశయ్యాపాకరీతిప్రసం
చితమాధుర్యముతో నలంకృతులతోఁ జేతోహారస్ఫూర్తితో
శ్రుతికింపైనవిధంబుతో రసముతో శోభిల్లి పెంపొంద నా
కృతికీమూర్తమునందుఁ దప్పకహయగ్రీవుండు తోడయ్యెడున్

క. గుణములనుచు దోషంబులు
గుణములు దోషంబులనుచు ఘోషించెడు నా
గణమునకు మాటిమాటికిఁ
బ్రణమిల్లుదు నాదుకృతికిఁ బాల్పడకుండన్. 9

సీ. వాల్మీకి కాదికావ్యప్రణేతకు మ్రొక్కి
వ్యాసభట్టారకు నాదరించి
కాళిదాసుని మనఃకంజాతమున నిల్పి
భట్టబాణుని మహత్త్వము గణించి
వాగనుశాసనుఁ బ్రస్తుతించి యుభయ
కవిమిత్రునకుఁ బురస్కార మొసఁగి
శంభుదాసున కుపచారంబు లొనరించి
కవిసార్వభౌముని గారవించి

ఆ. వె. సంస్కృతాంధ్రకావ్యసంఘాతసుపుణ్య
శాలులైన యితరసత్కవులకు
భక్తిపూర్వకముగఁ బ్రణతులు గావించి
సులభమగను జిత్తశుద్ధి వడసి. 10

గ. నవనవసాహితీబంధురంబుగా నొక్కప్రబంధంబు నొనరింప సమకట్టి దానికిం దగు పవిత్రచరిత్రం బెయ్యదియొకో యని కుతూహలంబున నెదురుచూచుచుండు సమయంబున 11

—◆ ప్రోత్సాహము ◆—

క. ఘనులెన్న బదినహాల్ పే
రను నొకగ్రామంబు గలదు ప్రఖ్యాతిం గాం
చిన యాదవాద్రికిన్ యో
జనదూరమునందు సాధుజనవాసంబై. 12

క. శ్రీయుతుల కాకరంబగు
నాయూరు బలారిమండలాంతర్గతమై
శ్రేయముల కుపాయములకు
నాయాములకుఁ బట్టుకొమ్మనా విలసిల్లున్. 13

ఉ. అందుఁ గుబేరరెడ్డియనునాతఁడు నీతివిశారదుండు పెం
పొందినభక్తితోడఁ దన కుత్సుకతన్ గలిగించుచుండి పే

నొంది ప్రసిద్ధికెక్కినపుణ్యాత్మురాలగులింగమాంబయుం
దుండముచి దనుం గలిగినట్టికుమారులం గాంచె నిర్వురన్.

క. వారు విరూపాక్షరెడ్డి శివారెడ్డి యనుపేరులు సార్థకంబు
లుగా జగదేకనాథుండగు విశ్వనాథుని సమర్చావిశేషం
బుల నలరించి సాభీష్టసిద్ధిం గాంచిరి. అందు 15

గీ. జ్యేష్ఠభావంబుఁ గని గుణశ్రేష్ఠుఁడంచు
ఖ్యాతి వడసిన యావిరూపాక్షరెడ్డి
లింగమాహ్వయయగు నిజార్ధాంగియందు
నైదుగురఁ గాంచెఁ గొమరుల నతులమతుల. 16

క. వారలలో 17

ఉ. పాండవులందు మధ్యముని వైఖరి మధ్యముఁడై జగంబునన్
నిండినకీర్తితోడ గణనీయపదంబున కెక్కి ధైర్యవం
తుండన నొప్పసంగి నయధూర్వహుఁడై విలసిల్లు బుద్ధిమం
తుండగు తిమ్మిరెడ్డి క్షమతో రమతో మమతో జితాత్ముఁడై.

ఉ. బ్రాహ్మణభక్తి చిత్తపరిపాకముఁ గూర్చిన కారణంబునన్
జిహ్మములైనవాదములు సేయక సాదరభావ మేర్పడన్
బ్రహ్మవిదగ్రగణ్యులగు వారల నొద్దకుఁ జేర్చి తత్పర
బ్రహ్మవిచారమున్ వినఁగ భావము గల్గెడిఁ దిమ్మిరెడ్డికిన్.

ఉ. ఈశ్వరుఁడై ప్రసిద్ధపరమేశ్వరుఁడై వినియోజితాఖిలా
ధీశ్వరుఁడై సనాతనమునీశ్వరుఁడై సకలార్థికైకలో

కేశ్వరుఁడై నిరీశ్వరమహేశ్వరుఁడై వెలుఁగొందుచుండు స
ర్వేశ్వరుఁ డిచ్చుచుండెడునభీష్టములన్నియుఁ దమ్మిరెడ్డికిన్

సీ. కట్టించె నెవ్వాఁడు ఘనమైన విశ్వేశ్వ
రాలయంబును బదిన్‌హాళునందు
స్థాపించె నెవ్వాఁడు సత్రంబు పలువురు
ప్రస్తుతింపఁగ నాదవానియందు
త్రవ్వించె నెవ్వాఁడు ధర్మార్థముగఁ గడం
కను గూపములు కుప్పగల్లునందు
ఆర్జించె నెవ్వాఁ డనన్యలభ్యంబైన
గౌరవంబు ప్రజానికాయమందు

గీ. అతఁడు ధర్మప్రతిష్ఠాపనాభిమాన
పూజితాఖిలదేవతాభూసురేంద్ర
సముదితాశీర్వచోబలసముపలబ్ధ
ధనకనకవస్తువాహుఁడు తమ్మిరెడ్డి. 21

సీ. చేయించె నెవ్వాఁడు శిథిలంబులైన దే
వాలయంబులఁ బ్రతిష్ఠాస్పదముల
వేయించె నెవ్వాఁడు వివిధవృక్షములతోఁ
గ్రాలుచుండెడు మహారామములను
కావించె నెవ్వాఁడు ఘనమైనబుద్ధితోఁ
బ్రాహ్మణులకు ధర్మపరిణయములు

స్థాపించె నెవ్వాఁడు గోపురంబున రమ్య
మైనట్టి విశ్వేశ్వరాలయంబు

గీ. అతఁడు సామాన్యుఁడే మల్లికార్జునప్ర
సాదసంప్రాప్తసమధికైశ్వర్యదాన
సముపచితకీర్తిచంద్రికాసారసాంద్ర
దశదిశామండలుండగు తమ్మిరెడ్డి. 22

సీ. మల్లికార్జుననామమాధుర్యమునకన్న
నితర మాస్వాద్యమం జెఱుఁగఁ డతఁడు
శాశ్వతధర్మసంస్థాపనంబునకన్న
నితరంబు కార్యమం జెఱుఁగఁ డతఁడు
బ్రాహ్మణోత్తమపాదపంకేరుహముకన్న
నితర మారాధ్యమం జెఱుఁగఁ డతఁడు
అర్థికాంతప్రదానానందమునకన్న
నితర ముత్కృష్టమం జెఱుఁగఁ డతఁడు

గీ. అతని శివభక్తి యతని ధర్మానురక్తి
యతని ద్విజసక్తి యతనియౌదార్యశక్తి
జనము లేప్రొద్దుఁ జూచిన వినుతి సేయ
ధాత్రి కొకరత్నమై యుండెఁ దమ్మిరెడ్డి. 23

ఆ. వె. అతఁడు పారమార్థికాశయం బేర్పడఁ
గా నొనర్చు గొప్పకార్యములను

చేతి కెమ్ము లేక చేయుదానంబులు
చెప్ప నెవఁడు సాహసింపఁగలఁడు. 24

క. అతనికిఁ గల రిరువురు శ్రీ
మతులగు భార్యలు కళాసమంచితలు పతి
వ్రతలు కృతపారమార్థిక
యతనలు సేవమ్మ పార్వతమ్మ యనంగన్. 25

గీ. వారిలోఁ బార్వతమ్మగర్భంబునందు
భవ్యగుణభూషణులు వీరభద్రరెడ్డి
నా హరిశ్చంద్రరెడ్డినా న్యాయమతులు
గలిగిరి కుమారు లిరువురు ఫలములట్లు. 26

గ. మఱియు వారిలో జ్యేష్ఠుండగు వీరభద్రరెడ్డికిఁ గృష్ణమ్మ పార్వతమ్మ యనునిరువురు భార్యలును హరిశ్చంద్రరెడ్డికి లక్ష్మాంబయను నొక్కభార్యయును గలరు. అందు వీరభద్రరెడ్డికిఁ గృష్ణాంబయను భార్యయందు రంగారెడ్డియను తనూజరత్నంబుదయించె. ఇట్లు పుత్త్రపౌత్త్రాభివృద్ధిగలిగె.

క. కులములు రెంటికి వాసిన్
గొలుపఁగ శ్రీమల్లికార్జునునకు సపర్యల్
సలుపుచు నానాటికి వ
ర్ధిలుచున్ దనరారుఁ దమ్మిరెడ్డి ధరిత్రిన్. 28

గ. ఏవంవిధసుగుణగణోపేతుండగు తమ్మిరెడ్డి 29

క. నను సీతారామసుధీ
కనకాంబాతనయు వైదికబ్రాహ్మణవ
ర్యుని భారద్వాజసగో
త్రుని యాజుషునిఁ జిదంబరునిఁ గని వేడ్కన్. 30

గ. భక్తిపరిణామంబుఁ గావించి సాంజలినై. 31

క. మీముఖపద్మముఁ జూచిన
స్వామీ! కడు బ్రహ్మవర్చసం బగపడెడిన్
మామల్లికార్జునుండే
యీమెయి నరుదెంచెనంచు నే భావింతున్. 32

ఉ. వింటి ననేకగాథలను వీరలు వారలుఁ జెప్పుచుండఁ గ
న్గొంటి మహాచరిత్రములుగూర్చినగ్రంథము లెన్నియేని ము
క్కంటికథాప్రసంగమునఁ గల్గిన మోదము గల్గదా యె నో
కక్కంటనుగూడ నాకు శివగాథలలోని విశేష మెట్టిదో ?

ఆ. వె. ఎన్నిమార్లు విన్న నెంతపఠించినఁ
గ్రొత్తక్రొత్తచవులు గొల్పుచుండుఁ
గాని ప్రాఁతపడవు కళ్యాణగుణపరి
పూర్ణుఁడైన శివుని పుణ్యకథలు. 34

సీ. ఘటికాశతగ్రంథకల్పనప్రావీణ్య
శోభితవాగ్విలాసుండ వీవు

నవరసాల. కారకవనసామ్రాజ్యప
ట్టాభిషేకాప్తాభ్యుదయుఁడ వీవు
రాజాధిరాజవిభ్రాజమానమహాస
భాంగణాస్థాపితయశుఁడ వీవు
శ్రీమన్మహీశూరభూమీశ్వరాస్థాన
కవిసింహభాగ్యసంగతుఁడ వీవు

గీ. సంప్రదాయసమాయాతసంస్కృతాంధ్ర
సాహితీజ్ఞానపరిపాకచణుఁడ వీవు
తెలుఁగునను జెప్పి హైమవతీవిలాస
మంకితంబీయుమామల్లికార్జునునకు.

క. అనుటయు మామకకృతిక
న్యను నేఁ డర్పించి మల్లికార్జునవిభు న
ల్లునిఁగాఁ గొనెడిమహార్థం
బనుకూలంబైనదను మహానందమునన్.

—◆ షష్ఠ్యంతములు. ◆—

క. సనకాదిమునిసమర్చా
జనితకృపాదత్తమోక్షసామ్రాజ్యునకున్
ఘనునకమేయునకు ననం
తునకున్ శ్రీమల్లికార్జునసకాద్యునకున్.

క. దేవాదిదేవునకు సం
భావితమూర్తిత్రియాత్మభావునకు నుమా
సేవితునకుఁ గృతజగదం
డావనునకు మల్లికార్జునాధీశునకున్. 38

క. దోషజ్ఞతల్లజాంత
స్తోషణునకు దుష్టహృదయశోషణునకు గ్లో
భూషణునకు సకలజగ
త్పోషణున కనేకవిధమధురవేషునకున్. 39

క. విద్వజ్జనపూజితునకు
నద్వైతానందసుందరాకారునకున్
విద్వేషరహితునకు జగ
దుద్వాహునకు మల్లికోత్సవోపేతునకున్. 40

క. జగదేకనాయకునకున్
భగవంతున కీశ్వరునకుఁ బరమాత్మునకున్
సగుణునకున్ నిర్గుణునకు
నగణితునకు బదినహాల్ పురావాసునకున్. 41

గ. సాష్టాంగభక్తిపరిణామపరశ్శతపురస్సరంబుగా నే సమర్పం
బూనిన మహాప్రబంధమునకుఁ గథాక్రమంబు 42

కథాప్రారంభము

సీ. సరళద్రుమామోదమరుదంకురాఘ్రాణ
పరవశీకృతనభశ్చరగణుండు
గంధసామజసముత్కటగర్జనాటోప
కంపితదిగ్దంతికంధరుండు
దివ్యౌషధిమహాప్రదీపప్రభాచ్ఛటా
దేదీప్యమానరాత్రిందివుండు
సప్తర్షిమండలసంగృహీతాత్మీయ
శిఖరకాసారకుశేశయుండు

గీ. యజ్ఞసాధనభూభరణార్హతాప్ర
తిష్ఠగానందభరసురజ్యేష్ఠదత్త
యజ్ఞభాక్త్వసర్వశైలాధిపత్య
శాశ్వతుం డొప్పు హిమవదద్రీశ్వరుండు.

క. అతనికి మేనక యనియెడు
సతి గల దనుకూలురాలు సాధ్వీమణి వి
శ్రుతవిమలచరిత పతిదై
వతమానసవృత్తి లక్ష్మివలె విష్ణునకున్.

సీ. పతిపాదపద్మసేవాసంవిధానమే
యతులితంబగు మహావ్రతముగాఁగ
ప్రాణేశ్వరాజ్ఞానుపాలనదీక్షయే
యనవద్యమగు తీర్థయాత్రగాఁగ
భర్తృసమ్మోదసంపాదనాసక్తియే
యపరిమితంబైన తపముగాఁగ
దయితశుశ్రూషావిధానతాత్పర్యమే
సమభీష్టదేవతాజపముగాఁగ

గీ. సకలజననుతిపాత్రమై జానుమీఱె
నఖిలకాంతాశిరోరత్నమనెడిపేరు
వడసి సుగుణంబులకు మేలుబంతినాఁగఁ
జెలువుమీఱెడి మేనకాజలరుహాక్షి. 45

చ. కనుఁగొన వెన్నఁడేని కడగంటను జూడఁగరాని యట్టి దు
ర్జనుల నసత్యముల్ వినమ స్వప్నమునందునునైన ధర్మవ
ర్తనమున కించుకేని జవదాఁట దొకప్పుడుఁగూడ మేనకా
వనజదళాయతాక్షి పతిభక్తిపరాయణచిత్తవృత్తియై. 46

క. హిమవంతునిఁదక్కఁగ నా
కమలాననేత్రి పరుని గనుఁగొన దతఁ డా
రమణిఁ దక్కఁగ మఱియొక
ప్రమదామణిఁ గాంచఁబోఁడు బహునిష్ఠమెయిన్. 47

క. వారిరువురు నొకపరి దు
ర్గారాధన సేయుచుండ నప్పుడు తమకా
గౌరియె తనూజగా సమ
కూరవలయుననుచు నొక్కకోరిక పుట్టెన్. 48

ఉ. అంతటఁ గొన్నినాళ్లకు హిమాచలమౌళిమనంబునందు న
త్యంతకుతూహలంబుదయమందమహేంద్రముఖాదిలేఖులం
తింతనరానిమోదమున నెంతయు నింపెసలార మేనకా
కాంతకు గర్భమాయె శితికంఠతపఃపరిపాకమోయనన్. 49

ఉ. ఆరమణీలలామకుఁ గటాక్షములందొకతీరుక్రొత్తశృం
గారము మొల్కలెత్తె నుడికారములందునుబోలె నానవాం
భోరుహపత్రనేత్రికు నపూర్వవినోదములందుఁబోలెఁ జే
కూరనియట్టివస్తువులఁ గోరికలీరికలెత్తె నత్తఱిన్. 50

ఉ. ఆనళినాయతాక్షి ప్రమథాధిపురూపముఁ గాంచనెంచు నా
ఛావ సుధాంశుమౌళి కుపచారముసేయఁగఁ గోరు నాసతీ
జానవ రాజతక్షితిధరాగ్రము నెక్కుట కిచ్చగించు నా
మేనక శర్వుఁడన్నఁబ్రణమిల్లు శివార్ధము లోననుండుటన్.

ఉ. ఆరమణీయగాత్రికి విహారములట్లు రుచింపవాయె నా
హారము లాలతాంగి కడు గామడగాఁ గనుపట్టె నామనో
హారిణి కాత్మజాసురుచిరాస్యనిరీక్షణవాంఛవోలె పెం
పారెను గర్భలక్షణము లంతకునంతకు వింతవింతగన్. 52

గీ. అఖిలజగదేకసార్వభౌమార్ధదేహా
కలితనూతనసౌభాగ్యకళలతోడ
నంతకంతకు నాకాంత కధికమగుచు
నిండె గర్భంబు తననోము పండినట్లు. 53

క. అప్పుడు నారదుఁ డనియెడు
గొప్పమునీశ్వరుఁడు వచ్చి కోమలికిం జెం
పొప్పఁగ శివమాహాత్మ్యముఁ
జెప్పెన్ గర్భస్థమైన శిశు వాలింపన్. 54

క. అప్పగిది బ్రహ్మతనయుఁడు
చెప్పఁగ గర్భమునయుండుశిశు వదియెల్లన్
దప్పక విని పరమేశ్వరు
నప్పుడ వరియించెఁ దనకుఁ బ్రాణేశ్వరుఁగాన్. 55

గ. అంత నారదుండు నిజాగమనప్రయోజనంబు నెఱవేర్చి
కొని దేవతాకార్యంబు పండెనని యంతరంగమున సంత
సించుచు మేనకకు సుఖప్రసవంబగునట్లాశీర్వదించి యథే
చ్ఛముగఁ జనియె నంత

— హైమవతీజననము —

సీ. బర్హిర్ముఖులు పుష్పవర్షంబుఁ గురియింప
నప్సరోంగనలు నృత్యంబులాడ

గంధర్వకన్యలు గానంబుఁ గావింప
బ్రహ్మర్షిగణము దీవనలు సలుప
వందిమాగధులు కైవారంబు లొనరింప
శుభదైవతంబులు శుభము వలుక
శోభనగ్రహములు సుక్షేత్రముల నుండ
ధర్మంబు నాల్గుపాదముల నిలువ

గీ. దిక్తటంబులు కళలచేఁ దేజరిల్ల
భువనమంతయు విమలమై పొలుపుఁ జెందఁ
గలశవారాశిలో లక్ష్మి గలిగినట్లు
గౌరి జన్మించె మేనకాగర్భమందు. 57

క. ఆనందఖేలనము లస
మానవినోదములు వివిధమంగళతూర్య
ధ్వానంబులు జయజయని
స్వానంబులు వెలసె నాకసంబున నెల్లన్. 58

క. కల్లరితొలువేల్పులతోఁ
బల్లటపడు జగము చల్లపడు నిఁక నన్న
ట్లల్లికబిల్లిక గొనుచున్
జల్లని తెమ్మెరలు చల్లచల్లఁగ వీచెన్. 59

క. అంతట సంతసమున హిమ
వంతుం డుత్సవముఁ జేసె బాలిక కెంతో

వింతగ యాచకజనముల
కింతంతనరాని ద్రవ్య మిచ్చుచు నిచ్చున్. 60

క. ఆమోదంబున పూని
గ్రామణు లెల్లరునుగూడి కన్యామణికిన్
నామకరణంబు చేసిరి
హైమవతి యటంచు హిమవదాత్మజ యగుటన్. 61

గ. అంత నా హైమవతి ప్రతిపచ్చంద్ర రేఖంబోలి జగంబున
కమందానందముం గొల్పుచు నాఁడు నాఁటికిఁ గ్రమక్ర
మంబున 62

—♦ హైమవతీబాల్యము ♦—

సీ. భర్గునకీలీలఁ బ్రణమిల్లు ననునట్లు
లల్లనల్లన బోరగిల్ల నేర్చె
పరమేశు నీరీతి దరిసించు ననునట్లు
క్రొత్తక్రొత్తగఁ దలయెత్త నేర్చె
శివుని దేహంబట్లు చేకొను ననునట్లు
మెల్లమెల్లన నొత్తిగిల్ల నేర్చె
హరునితో నిట్లు లాహ్లాదించు ననునట్లు
చివ్వుచివ్వున నవ్వునవ్వ నేర్చె
గీ. ఉగ్రుఁ బూజించునట్లు కూర్చుండ నేర్చె
మృడుని యుద్దకుఁ జనునట్లు నడవ నేర్చె

భవునిఁ గీర్తించునట్టులు పలుకనేర్చె
ముద్దులొల్కుచునుండు నాముద్దుగుమ్మ. 63

క. తడబడెడుమాటలాడుచు
మృడయను నొకమాఱు మఱియునే మేమేమో
నుడువఁదలఁచి శివశివయనుఁ
గడకాగిరిరాజకన్య కడుబాల్యమునన్. 64

క. అక్షరములు పలికించెడి
పక్షంబున నోంనమశ్శివాయ యనుచుఁ దా
నాక్షణము పలుకు నాహరి
ణేక్షణ పలుమాఱుఁ బూర్వకృతపుణ్యమునన్. 65

సీ. బొమ్మలపెండ్లిండ్లు పొనరించువేళలో
హరునిబొమ్మను బెట్టి యాటలాడు
గుజ్జెనగూళ్లు గైకొని తినువేళలోఁ
గృత్తివాసుని నారగింపఁజేయు
గొనబైనవేసంబులను దాల్చువేళలో
శివునివేషముఁ దాను స్వీకరించు
చెలువైనముద్దుపాటలఁ బాడువేళలో
భవునిపాటలు దాను పాడుచుండు

గీ. సకియ లేకార్యములనేని సలుపుచున్నఁ
దానుగూడను నొనరించి వాని ఫలము

నంతయు శివార్పణము సేయు నామెపూర్వ
జన్మసంస్కారమెంతటి శక్తిగలదొ ! 66

సీ. అదిచేయుమనినచో నదిచేయునేకాని
యదియేమియంచుఁ దానడుగఁబోదు
ఇదిచేయుమనినచో నిదిచేయునేకాని
యిదియేమియంచుఁ దానెఱుఁగఁబోదు
అదిమానుమనినచో నదిమానునేకాని
యదియేమియంచుఁ దానడుగఁబోదు
ఇదిమానుమనినచో నిదిమానునేకాని
యిదియేమియంచుఁ దానెఱుఁగఁబోదు

గీ. చిత్తమంతయుఁ జేరిచి శివునిమీఁద
నవయవములెల్ల సకియల కప్పగించి
భూధరాత్మజ దాఁ దోలుబొమ్మరీతి
నాటపాటలతోడ బాల్యంబుఁ గడపె. 67

గీ. మేనకాగర్భమునయందు మెలఁగుచున్న
సమయమున బ్రహ్మపుత్త్రుఁడు సలిపినట్టి
పరమతత్త్వోపదేశంబువలన సకల
విద్యలామెకుఁ జదువక విదితమయ్యె. 68

గ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు. 69

—♦ హైమవతీయౌవనము ♦—

గీ. వనముపాలిటి కాముని వచ్చినట్లు
పొలుపుగలతీవియకుఁ బూవుపూచినట్లు
పూవునకు వింతయగు తావి పొలిచినట్లు
యౌవనము ప్రాప్తమాయె నాయద్రిసుతకు. 70

గీ. ఇందుగుణములు పద్మంబునందు లేమి
నబ్జగుణములు చంద్రునియందు లేమి
ద్వితయమును వీడి లక్ష్మి తద్ద్విగుణభరిత
మైన యాలేమ యాననమందుఁ జేరె. 71

గీ. మధురకంఠంబుతోడ నామధురవాణి
యమృతములుచిప్పిలెడుమాటలాడుచుండ
లలితకోకిలకాకలీకలకలములు
విషమతంత్రీస్వరములట్లు వెగటులయ్యె. 72

గీ. అమృతకిరణునిలోనుండు నమృతరసము
మెఱపుఁదీవెలలోనుండు మెఱుఁగునిగ్గు
కలిపి కరఁగించి తేలిన తళుకుతోడఁ
జలిపినట్లుండు నాశైలజాతమేను. 73

సీ. హరిమధ్య క్రేఁగన్ను పరఁగించుటకు మున్న
యడవులపాలాయె హరిణగణము
కరియాన పదములు కదలించుటకు మున్న
నీరజషండంబు నీటఁ బడియె

చంపకనాస కైశ్యము జార్చుటకుమున్న
భ్రమియింపఁదొడఁగెను బంభరములు
రామాంగి యొకమాట రానిచ్చుటకుమున్న
యాకులు తినఁజొచ్చెఁ గోకిలములు

గీ. ఏమిచెప్పుదునింక నాకోమలాంగి
లలితమాధుర్యరేఖావిలాసగరిమ
తేనియలతేట కపురంపుదీవికోట
పాలలోనూట యా రతనాలమూట. 74

గీ. చారుయౌవనసౌభాగ్యసముపలబ్ధ
నవనవకళావిలాసవైభవముతోడ
నంతకంతకు నెంతేనివింతయగుచు
నాలతాతన్వి లావణ్య మతిశయిల్లె. 75

సీ. కంటికి నేదేని కనఁబడెనన్నచో
నష్టమూర్తి చరిత్ర లనుగఁదలఁచు
వీనుల కేదేని వినఁబడె నన్నచో
శర్వునిపేరంచు సంభ్రమించు
తనువున కేదేని తాఁకినదన్నచో
పరమేశుఁడని పారవశ్య మొందు
ఎడఁదలో నేదేని పొడకట్టెనన్నచో
హరునిరూపమటంచు నాదరించు

గీ. ఎవ్వ రేమన్న శివగాథయే యటంచు
సిగ్గుపాటున నొక్కింత శిరమువాంచు
యౌవనారంభసంరంభహావభావ
సముదితానంగలీల యా విమలశీల. 76

సీ. భవునిరూపముఁ జిత్రఫలకంబుమీఁదను
నచ్చులోపలఁ దీర్చినట్లు వ్రాయు
వ్రాసి మోహావేశపారవశ్యంబున
నొకమొగిఁ గన్నార్పకుండఁ జూచు
చూచి వాఙ్మానసాగోచరంబైన సం
తోషవిశేషంబుతోడ నవ్వు
నవ్వి భక్తిప్రధానంబైన సంభ్రమా
వేగవిస్ఫూర్తితోఁ గౌఁగిలించు

గీ. కౌఁగిలించి యిదేమని కళవళించుఁ
గళవళించిన సిగ్గున నిలువరించు
నేమిచెప్పుదునింక నాయిందువదన
చిత్త మంతంత కీశ్వరాయత్తమయ్యె. 77

క. నేర్పున యువలోచనసం
తర్పణముం జేయఁజాలు తనరూపంబుఁ
దర్పణమునందుఁ జూచి శి
వార్పణమను నామె కెంత యానందంబో ! 78

క. చెలియలు రమ్మనిపిలిచినఁ
బలుకదు మాటాడ దద్రిపతిపుత్త్రి విని
శ్చలభావనావిశేషా
కలితానందార్ణవావగాహన యగుచున్. 79

గీ. చంద్రమౌళీయటంచు నీశాయటంచు
వామదేవాయటంచు శివాయటంచు
నాడుచుండు జాగ్రద్దశయందుఁబోలె
నిదురవోవుచుఁగూడ నానీరజాక్షి. 80

సీ. అదె చూడుమనఁబోయి హరుఁ జూడుమను నొక్క-
వేళలో మానసాందోళనమున
సకియ రమ్మనఁబోయి శర్వ రమ్మను నొక్క-
వేళలో భావనాందోళనమున
చివురుఁ దెమ్మనఁబోయి శివునిఁ దెమ్మను నొక్క-
వేళలో భాషణాందోళనమున
తాళలేననఁబోయి శూలి రాఁడను నొక్క-
వేళలో సంభ్రమాందోళనమున

గీ. పంచబాణశిలీముఖపటలచటుల
పటుతరాఘాతవిఘటితపరమధైర్య
కవచదుర్బలహృదయసంభవదుదగ్ర
విభ్రమాయత్తయగుచు నావెలఁదిమిన్న. 81

—♦ మేనకాహిమవద్విచారము ♦—

శా. ఆకన్యామణి వేషభాషణము లత్యాశ్చర్యముం గొల్పఁగా
నాకర్ణించి నగేంద్రమేనకలు చింతాక్రాంతచేతస్కులై
యీకళ్యాణి కెవండు భర్తయగునో యేనాఁటి కస్మన్మనో
వైకల్యంబు తొలంగునో విధిపరీపాకంబదెట్లున్నదో. 82

క. హరునిపయిఁ దనమనోరథ
మిరవుకొనం జేసికొనియె నీయమ యోగీ
శ్వరులకును లభింపని యా
హరుఁ డేవిధినేని ప్రాప్తమగునే తనకున్. 83

క. ఈశ్వరుఁడఁట తనకఁట ప్రా
ణేశ్వరుఁడఁట యెంతమాట యితరుఁడె యాస
ర్వేశ్వరుఁడు తాను గోరఁగ
విశ్వంబున నెందు నిట్టి వెఱ్ఱులు గలరే. 84

క. ఎక్కడిశివుఁ డెక్కడిమన
మెక్కడ స్వర్గంబు నక్కయెక్కడ నేమీ
వెక్కురుమాటలు దీనికిఁ
దక్క మఱెవ్వరికినైనఁ దలకొనునొక్కో. 85

క. అనుచు ననేకవిధంబులఁ
దనుఁగూర్చి తలంచుచుండఁ దరుణంబున నా
య్యన వచ్చి చూచి జననీ
జనకుల నాబాల కడు విచారముతోడన్. 86

శా. అమ్మా నీవును దండ్రియుం మిగులఁ జింతాక్రాంతులై నట్టులా
స్యమ్ముల్ చూచినఁ దోఁచుచున్నదిగదమ్మా మీరలీరీతి దై
న్యమ్మొందం గతమేమి చెప్పుమన మేనాదేవి తా నామెమూ
ర్ధమ్ముం మూర్కొనికంట బాష్పజలధారల్ జాఱఁగా నిట్లనున్

ఉ. పెంచితిమింతదాఁక నినుఁ బెద్దను జేసితి మింక మీఁద నే
కొంచెమొ గొప్పయో సుఖము గొల్పెడిపాత్రున కేనికైన న
ర్పించెదు నట్టిభారము తరించుట యెన్నఁటికో యటంచుఁ జిం
తించుచునుంటిమమ్మ! జననీజనకుల్ గద కన్య కేడ్గడల్. 88

—♦ హైమవతీమేనకాహిమవత్సంవాదము ♦—

మ. అనుదుం సిగ్గొకవంకకుం బఱవ నా
హ్లాదంబు వేఱొక్కటై
పునకుం లాగుచునుండ నాత్మహృదయం
బు న్నిల్పలేకయ్యెడన్
జననీకర్ణపుటంబునందు శివమం
త్రంబట్టు లీలీల నా
వనజాతాక్షి 'శివంవృణోమి' యనుచున్
బల్కెన్ రహస్యంబుగాన్. 89

క. ఆముగ్ధవచనమాధు
ర్యామోదము తనకు మిగుల హ్లాదము గొలుపం

గా మేనక మురియుచు నా
కోమలిని గవుంగిలించికొని యిట్లనియెన్. 90

క. ఎవ్వరు బోధించిరి నీ
కివ్విచిత్రతలంపు లిట్టివెందుం గలవే
నవ్వులఁజే కొమ్మా నీ
వెవ్వండని తలఁచికొంటివే శివుఁడన్నన్. 91

క. శాశ్వతుఁ డకారణుఁడు పర
మేశ్వరుఁ డితరానవాప్యుఁ డిచ్ఛాసర్గా
ధీశ్వరుఁడు నిర్వికల్పుఁడు
విశ్వాతీతుం డతండు వింటివె బాలా! 92

క. ఈడా వచ్చినదిఁకఁ బూఁ
బోఁడీ! దూరప్రసంగముల కేగక మా
తోడక మాకన్నులకున్
వేడుక గలిగింపుమమ్మ విను మాయమ్మా! 93

శా. వింతల్ వింతలుగాఁగఁ బుత్త్రికలకున్
బెండిండ్లు పేరంటముల్
సంతోషంబునఁ జేయుచుండెడి గృహా
స్థానాతమున్ జూచుచు
న్నంతన్ నీకెపు డిట్టు లుత్సవము సే
యంగల్గునో యంచు మా

స్వాంతంబందును బొంగిపొర్లెడి మహో
త్సాహంబు మాతల్లిరో. 94

శా. మాన్యంబైనవివాహవేషములతో మాముందు కన్యాంధుగా
నన్యోన్యంబును జెట్టవట్టికొని యాహ్లాదంబుమైనున్నెడన్
గన్యారత్నమునల్లునిం గనుఁగొనంగానుండు మాకోర్కి సౌ
జన్యంబొప్పఫలింపఁ జేయుట ప్రశస్తంబమ్మ! మాయమ్మరో!

క. అనుటయు నాకన్యామణి
విని తద్వచనంబులెల్ల వెగటుగఁ దోఁపన్
జననీజనకులయెదుటన్
దన నిశ్చయమేర్పఱింపఁదలపడి యంతన్. 96

మ. సులభుండైనను దుర్లభుండయిన నాశుద్ధాంతరంగంబునన్
గలవాఁడేపతిగాని నాకుమఱియొక్కండెన్నఁడుంగాఁడు వాఁ
డు లభింపండనియందువేని దొరకండో వేయిజన్మాంతరం
బులకైనన్ దనపై మనంబునఁ దపంబున్ జేసిమెప్పించినన్.

క. శాశ్వతుఁ డనియును మఱిఁ బర
మేశ్వరుఁడనియును బ్రసిద్ధికెక్కిన నాప్రా
ణేశ్వరుని విడిచి యన్యుని
నశ్వరుని వరింపుమనుట న్యాయంబగునే? 98

క. మనసొకనికిచ్చి మఱియొ
వ్వని నేనియు నోరునిఁ జెట్టవట్టుటకంటెన్

వనితలకు బ్రహ్మచర్యం
బున నుండుట పరమధర్మముగ భావింతుర్. 99

గ. అనవుడు హిమవంతుండు దిగులుపడి నొగులు హృదయం బునం బొగులు వేదనాగ్ని నాపికొనంజాలక బాలికావు ణెం గనుంగొని పుత్త్రీ! నీవిట్లు సాహసించుట భావ్యంబు గాదు. కానకకానక పెక్కువర్షంబులకు దుర్గాప్రసాదంబున నిన్నుం గాంచితిమను హర్షంబున నుప్పొంగెడిమాకుదుఃఖ ముంగూర్పకుము. అమ్మా! నీకీమనోరథార్థంబుదుర్లభంబు. వత్సా! బ్రహ్మచర్యంబు నవలంబించి నవయుచున్ననిన్నుం గాంచినమాకు నిద్రాహారంబులురుచియించునే? తల్లీ! వేన వేలు వర్షంబు లనశనవ్రతంబునఁ బంచాగ్నిమధ్యంబునం దపించెడి వారికింగూడ నగోచరుండగు నప్పరమేశ్వరుండు నీకు గోచరించునే? అసంఖ్యాకంబులగు వ్రతంబులు గా వించియు నసాధ్యంబులగు తీర్థంబులు సేవించియు నియమ శృంఖలానిబద్ధంబులగు కర్మంబులనుష్ఠించియు నపరిమిత నిష్ఠాగరిష్ఠభావంబున యోగంబులభ్యసించియు నప్పరమా త్మరుని తత్త్వంబుఁ దెలియంజాలక విలపించుచుందురు. కుమారీ! సుకుమారాంగివగు నీకామార్గంబు సుగమంబు గానేరదు. నామాట విను మనుటయు

క. అనగతనూజ యాతటి
లోన సదాశివుని మనసులోపల ననుసం

ధ్యానించి మహానందా
దీనయగుచు మఱచి ప్రకృతవృత్తము నెల్లన్. 101

సీ. చంద్రశేఖరపాదజలజాతముల నంటి
కళలీనకుండెడి కరము లేల
విశ్వేశ్వరాకారవిభవంబు వీక్షించి
సంతసింపని విలోచనము లేల
హరభాషణ కర్ణనానందమునుం జెంది
వికసింపకుండెడి వీను లేల
సర్వజ్ఞగాత్రసంస్పర్శంబు గాంచించి
దీప్యమానముగాని దేహ మేల

గీ. సకలజగదేకనాయక సార్వభౌమ
పన్నగాంకభూషణ ప్రమథనాథ
బహుళసేవావిధానసంప్రాప్తపరమ
సౌఖ్యపాథోధిఁదేలని జన్మ మేల. 102

క. అని పలుకుటయు నతం డే
మనుటకు నోరాడ కల్లనల్లన మేనా
వనజాయతాక్షి యావన
ముఖ గనుఁగొని యూరకుండె మునిచంద్రమునన్. 103

గ. అంత నా మేనకాకాంత పుత్రికామణి నాలోకించి. 104

ఆ. వె. చిన్నదానవగుటఁ జెప్పెడిమాటలో
నర్థమెఱుఁగవైతి వంతెకాని

యమ్మహేశ్వరునకు నబల! నీకును గల
యట్టి తారతమ్య మరసికొంటె? 105

ఆ. వె. పర్ణసలిలవాయుభక్షణంబులతోడ
నలసిసొలసి నవయునట్టివాఁ
పూనఁదగినకార్యమున కీవు పూనుట
కన్న వేఱ మౌర్ఖ్య మున్నె యబల! 106

గీ. మానులకునైనఁ జిక్కని వానిపైని
గోలవగు నీకుఁ గలిగిన కోర్కి చూడ
నందరానిఫలంబును నందికొనఁగ
నెగిరి పడు వామనుని పూన్కి పగిదిఁ దోఁచె. 107

క. కొనసాగనికోర్కులతోఁ
బనియేమగు నిరుగుపొరుగువారలు విన్నన్
మనకిడిపరిహాసంబని
యనుకొనవిదియేటి పాపమమ్మా యనుడున్. 108

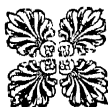
క. మనసిచ్చి మాటలాడక
జననీజనకులకు మ్రొక్కి సత్వరముగ నా
వనజాయతలోచన వ
చ్చినత్రోవం జనియె మరల స్థిరచిత్తముతోన్. 109

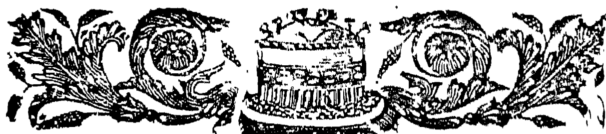
(తరళ.)

విదళితత్రిపురాసురాభినివేశ తత్త్వవిచారకృ
ద్హృదయసద్మనివాససౌఖ్యసమీహితాత్మ నిజాశ్రితా
భ్యుదయదాననిబద్ధకంకణ భూరివైభవ విస్ఫుర
ద్బదినహాల్ పురమల్లికార్జున పాపబంధవిమోచనా ! 110

గద్యము.

ఇది శ్రీమత్పరమపవిత్ర భారద్వాజసగోత్రాపస్తంబసూత్ర
సీతారామపుత్ర కనకాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల పరమేశ్వర
ప్రసాదసముపలబ్ధసుకవితాభాగధేయ శతావధాన
విధానధౌరేయ కావ్యకలానిధి చిదంబరనామ
ధేయ ప్రణీతంబగు హైమవతీవిలాసం
బను మహాప్రబంధంబునఁ
ప్రథమాశ్వాసము.

హైమవతీవిలాసము

ద్వితీయాశ్వాసము

క. అతులానుభావ! నిగమ
ప్రతిపాదితనిరుపమప్రభావా! యంగీ
కృతసజ్జనసేవా! విని
హతదుష్కృతభావ! మల్లికార్జునదేవా!

—హైమవతీసంతాపము—

గ. అంతకంతకు మిక్కుటంబగు తమకంబున నాపర్వతరా
పుత్త్రి భుజామృణాళికల మీఁదికిఁ జాఁపి యాకసమునందు
కొనఁగడంగుచుండ నది చూచి యొక్కవయస్య.

క. చెలియా యేమిది నీవా
తులపడియెదు వ్యోమమందు కొనఁగఁజూఁగెద వి
ట్టులు దెలివిదప్పిపోయినఁ
బలుచఁదనముగాదె చూచువారలు కనినన్.

వ. అంత నాకాంతాలలామంబు 4

క. ఇందుధరుం డందముతో
మందస్మితకలితలలితమాధుర్యముతో
ముందఱ నిలువంబడి నా
కందినయట్లుండి మరలనందఁడు కంటే ? 5

క. ఆనిర్మలతేజం బా
యానందరసాతిశేక మామాధుర్యం
బానవమోహనవిగ్రహ
మానయనఫలంబు విడువనగునే మగువా ! 6

వ. అనిపలుకుటయు మఱియొకసఖి యాయమకుఁ బ్రియముం గూర్చు తలంపున 7

క. అమ్మా ! యిందుధరుండెవఁ
డమ్మా ! నీ వెట్లు వలచితాతనిఁ దద్వృ
త్తమ్మున్ నాకెఱిఁగింపుము
కొమ్మా ! సమకూర్తు నెట్టి కోర్కులనైనన్. 8

వ. అనిభాషించిన నాసోమామతల్లి 9

గీ. గర్భవతియైన మాతల్లి కడకు వచ్చి
చంద్రశేఖరుఁడగువాని చందమెల్ల
బ్రహ్మపుత్త్రుఁడు చెప్ప గర్భముననుండి
వింటిఁ బులకాంకురంబులు వెలయ మేన. 10

క. అదిమొదలు వానిపై నా
హృదయము సంలగ్నమయ్యె నేమందు సఖీ
వదలుమనిన వదలదు నా
హృదయేశ్వరుఁ డేమిచేయ నెంచినవాఁడో ? 11

క. ఆతని వృత్తము చెప్పఁగ
నేతన్మాతులకుఁదరమె యెది యెట్లున్నన్
బ్రీతిజనించెడుఁగావునఁ
జేతమునకుఁదోఁచినట్లు చెప్పెద వినుమా. 12

గ. ఆతండు పరమపురుషుండు. ఆతని కనేకనామంబులుగలవు. ఆపరమేశ్వరునివలన జగంబులు సృజియింపఁబడి నిలుపంబడి ప్రళయంబు నొందింపఁబడుచుండు. ఆమహాదేవుండు సృష్టిస్థితిప్రళయకర్తృత్వంబుఁ దాల్చియు నకర్తయై జీవరూపంబున ననేకకోటిదేహంబులం బ్రవేశించి సర్వభోక్తృత్వమ్మునొందియు నభోక్తయై కార్యకారణరూపంబులం దాల్చియు నక్రియుండై యఖిలకర్మంబుల కాశ్రయుండయ్యు నిష్కర్ముండై గోచరత్వంబుఁబడసియు నగోచరుండై దూరగతుండయ్యు నదూరగతుండై యవికారుండయ్యు సవికారుండై గుణరహితుండయ్యు గుణసహితుండై నిస్సంగుండయ్యు ససంగుండై నిరంజనుండయ్యు సాంజనుండై సచ్చిత్ప్రకాశరూపంబులఁ బ్రత్యక్షంబుగా జగంబుల వెలుంగుచుండువాఁడై తేజంబులకెల్ల నాదితేజంబై

రూపంబులకెల్ల నాదిరూపంబై మధురంబులకెల్ల మహా మధురంబై వస్తుజాతంబులకెల్ల నాదివస్తువై యసాధ్యంబై సాధ్యంబై యప్రాప్యంబై ప్రాప్యంబై బ్రహ్మాండసందోహంబుల నిండియుండు నాయనిర్వచనీయ శక్తిసంపన్నుని చరిత్రంబువచియింప నేనెంతదాన. ఆపరమపురుషుని నీవు నాకుం గూర్పఁగలవే? యని నవ్విన నాచెలియలందఱును విస్మయంబొంది యమ్మా! యావిచిత్రచరిత్రుని సాధింపఁ దెరువెయ్యదియో మాకు గోచరింపకున్న యది నీవే ప్రబోధింపుమనుటయు 13

మ. అపరిచ్ఛేద్యుఁడు నిర్వికారుఁడగు నాయాత్మేశు సాధింపఁగన్
దపమే సాధనమంచు మున్న తెలిపెన్ మౌనీశ్వరుండంచు నా
తపనీయాంగి వచింప నాసకియ లత్యానంద మేపారఁగాఁ
దపముం జేయఁగ రాదె నీవనుచుఁ బ్రోత్సాహంబు గావించినన్.

క. అమ్మాయి నపరిమితానం
దమ్ముబుకుచునుండఁగా హృదయమందున్ శీ
ఘ్రమ్ముగ శుభమగునను చం
దమ్మున నాయమకు వామనయనంబదరెన్. 15

—♦ హైమవతీతపశ్చరణము ♦—

గ. అంత నాకోమలాంగి 16

క. మనసే కారణ మన్నిటి
కనియో కానలకు నతివ లరుగుట గర్హ్యం

బనిరో హిమవత్కందర
మునసే తాఁదపముసేయు పూనికతోడన్. 17

గ. కతిపయసఖీసమేతయై తత్పరిసరంబుననుండు గంగానదిం గ్రుంకి వివిక్తంబగు నొక్కకందరంబుదరిఁ జేరి నియమిత చిత్తయై పరమేశ్వరారాధనదీక్షం గైకొన నెంచి పారమార్థిక చింతనావసరంబునఁ దుచ్ఛంబులగు నైహికభోగంబు లాసింపరాదని ప్రబోధించుచున్నట్లు 18

సీ. తళతళలాడు ముత్యాలహారముఁ దీసి
యఱుతఁదాలిచెను రుద్రాక్షమాల
బుగబుగలాడు కప్పురపుగందముమాపి
మైపూఁతగాఁగ భస్మంబుఁబూసె
అందంబులైన చీనాంబరంబులు పాఱ
వైచి మేన ధరించె వల్కలములు
మేలైన మాణిక్యమేఖల విడనాడి
కటితటంబునఁ దాల్చెఁ గఠినపహాంజి

గీ. లౌకికములైన మధురసల్లాపములను
మాని పంచాక్షరీసార మానఁదొడఁగె
బ్రహ్మసూనుపరిబోధసంప్రాప్తసకల
నియమసారజ్ఞయగుట నానీరజాక్షి. 19

సీ. పరిమితిలేని సంపద లుండియునుగూడఁ
గలనైన నొకింత గర్వపడదు

భ్రమియింపఁజేయు యౌవన ముండియునుగూడఁ
గన్నెత్తి పురుషులఁ గాంచఁబోదు
గణియింపరాని భోగము లుండియునుగూడ
ననుభవింతమటంచు నాసపడదు
వాంఛలీడేర్చు దేవత లుండియునుగూడఁ
గోర్కి యొక్కండేని కోరఁబోదు

గీ. శంకరారాధనైకనిష్ఠాగరిష్ఠ
హృదయసంజాతసాత్త్వికాభ్యుదయలబ్ధ
శాశ్వతానందపదసమాసాదితాఖి
లార్థవైరాగ్యధన్య యాయద్రికన్య. 20

క. చలిగాలి వీచుచుండఁగ
నెలవెన్నెల గాయుచుండ నిలువున నీరై
వలిగొలిపెడు తుహినశిలా
ఫలకములే పఱపులాయెఁ బద్మాననకున్. 21

గీ. పడకపైఁ జల్లినట్టి పుష్పములచేతఁ
గూడఁ గసుగందిపోవు నాకోమలాంగి
చేయి తలక్రింద దిండుగాఁ జేసికొనుచుఁ
గఠినమగు ఱాలపై రేలు గడపుచుండె. 22

గీ. నియమభంగభయంబుచే నీలవేణి
తన విలాసంబులను లతాతతులయందుఁ

దన యపాంగంబులను మృగాంగనలయందు
నుంచినట్టులు చూడఁగా నొప్పె నపుడు. 23

గీ. వ్రతము ఫలియించి తనకుఁ గపర్ది వేష
మప్రయత్నంబుగాఁ బ్రాప్తమైనయట్లు
సంపరిత్యక్తతైలసంస్కారమైన
పడఁతి కేశకలాపంబు జడలుగట్టె. 24

గీ. ఆమెయాననము శిరోరుహములవలన
నొప్పినట్టుల జటలచే నొప్పియుండెఁ
దుమ్మెదలచేత నే కాక తమ్మిపూవు
చెలువమగుఁగాదె జలనీలివలనఁగూడ. 25

గీ. ఇంతి నాసాగ్రమున స్థిరదృష్టులుంచి
పరమనిష్ఠాగరిష్ఠభావమున నుండ
నుత్పలంబులు సంపంగి నొక్కెమొగిని
జాతివైషమ్యమునఁ జూచు చాయఁదోఁచె. 26

గీ. సహజమధురాంగియైన యాశైలపుత్రి
వల్కలముఁ గట్టుకొనియు శోభను వహించె
శైవలావృతమైనను సరసిజంబు
కనులపండువుసేయదే కనుఁగొనంగ. 27

గీ. కందుకక్రీడఁ గావింపఁ గందిపోవు
కలికి కరములు దర్భసంఘర్షణమున

కౌఁగియుండుటఁ జూడఁ గాఠిన్యంబుగూడ
మృదుపదార్థంబునందుంట విదితమయ్యె. 28

గీ. ఆహా పంచాగ్నిమధ్యమునందు నిలిచి
తీక్ష్ణకరునిఁ దదేకాగ్రదృష్టితోడఁ
గాంచుచుండఁగ వదనపంకజమునందు
నంతకంతకును వికాస మలిశయిల్లె. 29

గీ. మెఱుఁగుఁదీవియఁబోలు నామెలఁత మేను
పరమఘోరతపోవృత్తిపాలఁ బడియు
సొంపునింపెడి కాంతితోఁ జూడనొప్పెఁ
జండకరతప్తమగు సరోజాతమట్లు. 30

గీ. వాయుభక్షణమాత్రమువలన జీవ
ములకు నొకకొంత జీవము నిలుపుచుండు
నామె తనువెల్ల సగమయ్యె నంతనంత
శివుని దేహంబులోఁ బోయి చేరినట్లు. 31

గీ. వర్ణనివృత్తిని నుండు సమయమునందు
మాంసమంటుట పాపకర్మంబటంచుఁ
దలఁచి తత్స్వర్శరహితమై నిలిచెననఁగఁ
జెలువ నెమ్మేను ఛాయావశిష్టమయ్యె. 32

గీ. తనకుఁగాకుండె లోకబాంధవుఁడు బంధు
వను కలంకము పోఁగొట్టకొనఁదలంచి

యతని కెదుటఁ దపించుచున్నట్లు దోఁచె
నువిద కన్నుల నెపమున నుత్పలములు. 33

గీ. ఎంతకృశియించినసుగాని యింతి మేన
నంతకంతకు లావణ్య మతిశయిల్లె
జగతి ధీరున కెన్నికష్టంబు లేని
వచ్చినకొలంది ధైర్యము హెచ్చినట్లు. 34

చ. ఫలములఁ గొన్ని ప్రొద్దులును
బర్ణములన్ మఱికొన్ని నాళులున్
జలముల వేఱ కొన్ని దివ
సంబులు వుచ్చి క్రమక్రమంబుగాఁ
జలనము గల్గకుండఁగను
శ్వాసములాఁపుచు నొంటికాలిపై
నిలిచి తపంబుఁ జేసె ధర
ణీధరనాయకపుత్త్రి దీక్షతోన్. 35

సీ. చేడె లాహారంబుఁ జేతికిచ్చుచునున్న
గ్రహియింపనేర దాకంజపాణి
చెలులు దగ్గఱఁ జేరి పలుకరించుచున్న
మాటాడఁబోవ దామంజువాణి
బోటు లబ్బురముగా నాటలాడుచునున్నఁ
గన్నెత్తి చూడ దా కలువకంటి

సకులు వేడుకతోడ సంలపించుచునున్నఁ
బెదవి కదల్ప దావిద్రుమోష్ఠి

గీ. కుంజరీస్థానమండితాఖండరూప
చంద్రికాసారసముదయస్వాయదమృత
పానలబ్ధమహానందపరవశీకృ
తాంతరాత్మపరివర్తన యగుటఁ జేసి. 36

ఉ. ఆమె తపఃప్రభావమున కల్లలనాడె మహామహీధ్రముల్
భూమితలంబు తల్లడిలిపోయె దివంబు వడంకె దిగ్గజ
స్తోమము బెగ్గడిల్లె రవిసోములుపోయెడిత్రోవ తప్పె నిం
కేమని చెప్పవచ్చు జగమెల్ల వికావికలాయె నాయెడన్. 37

హైమవతీబ్రహ్మచారిసంవాదము.

సీ. వక్షంబునందు రుద్రాక్షమాల ధరించి
మైనిండ మెండు భస్మంబుఁ బూసి
కటితటంబున మౌంజి ఘటితంబుగాఁ జేసి
భుజమునం దుపవీతమును ధరించి
వ్రేలికి దర్భపవిత్రంబుఁ జొప్పించి
మస్తకంబున జడల్ గుస్తరించి
పృష్ఠభాగమునందుఁ గృష్ణాజినముఁ దాల్చి
కరమునందుఁ బలాశకాష్ఠమూని

గీ. ఆననద్యుతి నల్వంక లావరింప
వేదపాఠంబు చెవులకు విందుసేయ
బ్రహ్మచర్యాశ్రమంబు రూపంబుఁ దాల్చి
వచ్చెవట్లొక్కపురుషుఁడు వచ్చె నటకు. 38

క. వచ్చి తపస్విని వైఖరి
నచ్చుపడం జూచి విస్మయంబొందుచు లో .
మెచ్చుచు నాయమ దరికిఁ
జెచ్చెర నాతండు చనియెఁ జెలువము మెఱయన్. 39

క. అరుదెంచిన యాతనిఁ గని
పరమానందంబుతోడ భావిని తనకున్
దరిఁజేరియున్న సకియల
నరగంటను జూచిచూడనట్టుల చూచెన్. 40

క. సూచించినమాత్రంబున
నాచేడియ లింగితజ్ఞలగుట నతని క
ర్ఘ్యాచమనపాద్యముల సము
దాచారము నడపి వడిఁ గుశాసన మిడిరన్. 41

శా. ఆదర్భాసనమందుఁ గొంతతడ వాయూసంబుసో నాతఁడా
హ్లాదంబొప్పఁగఁ గూరుచుండి లలితవ్యాపారమేపార మ
ర్యాదాసూచకమైన వీక్షణముతో నాతన్వి నీక్షించి యా
స్వాదంబేర్పడ యుక్తియుక్తముగ సంభాషించె నప్పట్టునన్

సీ. స్నానంబునకు యోగ్యమైనట్టి సలిలంబు
సమకూరుచున్నవే విమలగాత్రి!
హోమంబు గావింప నొప్పైన సమిధలు
ప్రాప్తించుచున్నవే వనరుహాక్షి!
ధ్యానకాలమునఁ జిత్తమున కైకాగ్య్రంబు
కలుగుచునున్నదే కంబుకంఠి!
నిర్విఘ్నముగఁ దపోనియమంబు లన్నియుఁ
గొనసాగుచున్నవే కోమలాంగి!

గీ. పరమపావనమైన జీవనముఁ గడప
ఫలములు లభించుచున్నవే పద్మగంధి!
ధర్మసాధనమైన నీతనువు ఘోర
తపమునకు నాఁగుచున్నదే తలిరుఁబోఁడి!. 43

మ. నిరపాయంబుగ నున్నదే వసతి తన్వీ! మానసం బాగ్రహ
స్ఫురణస్థానముగాక శాంతమగుచుక్ బొల్పారునే మానినీ!
కరమందుండెడి దర్భలం దినఁగ నుత్కంఠాతిరేకంబుతో
హరిణంబుల్ చనుదెంచుచున్నవిగదా యంభోజపత్రేక్షణా!

క. రూపము గల్గినచోటుక్
బాపంబులు గలుగవనుచుఁ బలికెడివాక్యం
బీపగిదిక్ నీయెడలక్
జూపట్టెడిఁ దథ్యమగుచు సురుచిరగాత్రీ! 45

చ. వనజదళాక్షి! నీవదనపద్మముఁ గాంచిన నీసుతాంబులన్
గనుఁగొని నిస్తులాననపరిణామముఁ జూచిన నీతపఃప్రభ
ప్పని తెలిసెంచినన్ మునివ్రతంబులనెల్ల నిజంబుగాఁ జతో
ధనులకుఁగూడ నేర్పఁగలదానవు నీవని నాకుఁదోఁచెడిన్.

చ. నిరశనవృత్తి నొంది బహునిష్ఠకు నోఁబడి మానిలోకదు
ర్భరపరిపాటి కాఁగితి వెనంచిటు లుగ్రతపంబుఁ జేసెడిన్
బరమపవిత్రమై తగు భవచ్చరితంబునఁ జేసి యీగిరీ
శ్వమునికులంబు సర్వమును పావనమాయెఁగదే శిలోదరీ!

ఉ. ఎన్నెయుఁగూడ లోకమున నాతియు గౌరవపాత్రమై త్రివ
ర్గమ్ము సమానరూపమును గ్రాహ్యతి వహింపఁగ నందు నర్థకా
మమ్ములు పీడనాడి ప్రకటమ్ముపడేపుగ గ్రహించియుంట ధ
ర్మమ్ముమహోత్తమంబనుచుమాకుస్ఫురించుచునుండెఁ గోమలీ!

ఉ. సారసనేత్ర! నాయెడల సాదరభావముతోడ గౌరవస
త్కారము నాచరించితివి కావున నేనితరుండనంచు నీ
వారయఁబోకుమించుకయునైనను నిత్యదినేటి క్రొత్తయా
చారమె? విశ్రుతంబకద సఖ్యము సాప్తపదీనమం చిలన్.

ఉ. ఉత్తముగాలనంచుఁ గడునోరుపుగల్గినదానవంచు నో
రెత్తి రవంత నేనడుగనెంచితి బ్రాహ్మణచాపలంబుచే
నిత్తటి నీవుమాత్రి మిదియేమి యటంచుఁ దలంపఁబోక ప్ర
త్యుత్తరమిచ్చునట్లు దగియుండిన నుత్తరమిమ్ము భామినీ!

సీ. జననంబు చూతుమా జగదాదికారణ
భూతాత్మభూవంశ హేతుకంబు
రూపంబు చూతుమా రూపవతీలోక
సర్వసర్వస్వాపకర్షకంబు
సంపత్తి చూతుమా సకలరాజాధిరా
జాకాంక్షణీయభోగాస్పదంబు
ప్రాయంబు చూతుమా పరమమునిగణధృత
స్వాంతప్రకంపనాచార్యకంబు
గీ. అన్నియునుగూడ నిట్లు నీయందుఁ జేరి
మిక్కుటంబగు సోపాన మెక్కియుండ
దారుణాకారమైన యీ ఘోరతపము
నేల సలిపెద నీరీతి నీలవేణి! 51

ఉ. వైరముతోడ నత్త కసివట్టిన మామ పరాభవంబు చే
కూరిచినన్ ధ్రువుండు ప్రతికూలతఁ జెందినఁ దల్లి తండ్రియుఁ
బోరిన ధీరులైన పువుఁబోండ్లు కృశింతురుగాక తన్వి! యీ
కారణమేది యేనియును గల్గని నీవు కృశింపనేటికిన్. 52

ఉ. ఏలతపింతువీవు వచియింపుము బేలలలీలనిట్లు నీ
శీలముఁగూడ విస్మయము చేకుఱె నిన్నుఁబరాభవింపఁగాఁ
జాలిన మూఢుఁడుండునసఁ జాలము భావిని! పాము నెత్తిపైఁ
గ్రాలుచునుండు రత్నమును గైకొన నెవ్వఁడు చేయిచాఁచెడిన్

ఉ. ఆరయ మొక్కమాట నిజమాడెద యౌవనభోగ్యమైన శృం
గారము నెల్ల మాని ముదికారునఁ గల్గెడి వేషమూని యా
కారమునందునుండని వికారములం గలిగించుకొంటి వో
సారసనేత్ర! నీకిది విచారముగాఁ గనుపట్టదేమొకో. 54

చ. తళతళలాడు పుట్టములు దాల్చి వెలుంగఁగనుండు మేన నీ
గలగలలాడు వల్కలము గట్టిన వైఖరిఁ జూడఁ జంద్రతా
రలు విలసిల్లుచుండఁదగు రాతిరి తీక్ష్ణదివాకరప్రభా
కులమయినట్లు మాకుఁ బ్రతికూలముగాఁ గనుపట్టె మానినీ!

చ. శివమును గోరి నీవు గడుఁదీవ్రముగాఁ దపియింతు వందుమా
ప్రవిమలగాత్రి! నీపితృనివాసములన్నియు దేవభూములై
నవనవభోగభాగ్యపరిణామమునన్ విలసిల్లుచుండ నీ
కవసరమేమియింతటిప్రయాసములోఁ బడియీఁదులాడఁగన్

ఉ. ఎవ్వని నైనఁగాని వరియింపఁదలంచినదాన వైన నో
జవ్వని! నీవు చేయు పని సర్వము వ్యర్థమటంచుఁదోఁచెడిన్
బువ్వన కై మధువ్రతము పూని చరించుచునుండుఁగాని యా
పువ్వు ద్విరేఫమున్ వెదకఁబూను నొకో మఱియెన్నఁడేనియున్

ఉ. ఏరహినైన నీవు వచియింపక పోయినఁగూడ వేఁడిని
ట్టూరుపు చేతఁ దెల్లమగుచున్నది నీహృదయంబు కాని నీ
కోరఁగనున్నదొక్కటియుఁ గూడఁగనంబడ దుండియున్నఁ జే
కూరని దేదియున్న యది? కోమలి! నీకుఁ దలంచిచూచినన్.

చ. ముహురుదయద్వ్రతశ్రమసమున్నతిచేఁ గృశియించి ప్రజ్వల
ద్గ్రహపతితీక్ష్ణరశ్మినిహతద్యుతివైన సుధాంశులేఖనా
నహరహారత్యనుచ్ఛ్రియసమన్వితవయ్యెడి నిన్నుఁ జూడ నే
సహృదయుఁడైనవానికి విచారముగల్గదు మానినీమణీ! 59

ఉ. వేరుగ నెంచఁబోవకుము వేమఱుఁ బల్కుచునుంటినంచు నీ
కోరినవాఁడుమాత్ర మొకక్రూరుఁడటంచుఁదలంతుఁగానిచో
నూరకయుండు నేమి? యిటులొప్పులకుప్ప! త్వదీయవక్త్రశృం
గారముమాపి గండఫలకంబులఁ బెంజడలంటఁగట్టినన్. 60

చ. వ్రతములు వేలుచేసిన దురాసదవయ్యెడి నీవుగోరఁగా
నతులితరూపగర్వసముదంచితభావముచేత వాఁడు వం
చితుఁడయి కానరామిఁ దనచేతికిఁ జిక్కిన పెన్నిధానమున్
వితగఁ బరిత్యజించిన వివేకవిహీనుఁడటంచుఁదోఁచెడిన్. 61

ఉ. ఏల కృశింతువిట్లు కలికీ! చిరకాలము చాలుఁజాలు నీ
శీలముఁజూడ నాకిపుడు చిత్తములోపల జాలివుట్టెడిన్
జాలశ్రమంబుచేతఁ గొనసాగిన నాతపమందు నీకు నేఁ
జాలుదు నర్థముల్ బడయఁజాలుదువీవు మనోరథార్థమున్.

క. చానా! తెలుపుము నీవె
ద్దానికినై యీవిధమునఁ దపియించెదవో?
నేనును భవదీప్సితసం
ధానమునకుఁ జేయువాఁడఁ దగుయత్నంబున్. 63

చ. అనివచియించినంత హృదయంబున నించుకసిగ్గుదోఁప నా
వనజదళాక్షి పైకిఁ దనభావముఁ దెల్పెడి కోర్కె యంతరం
బున నిగుడొత్తుచుండఁ గనుబొమ్మలు కొంచెము విప్పి తత్సఖీ
జనములవంకఁ జూచె నతిచాటుగ ముగ్ధవిలాస మేర్పడన్.

చ. కనుఁగొనునంతనా సఖులు గంజదళాయతనేత్ర భావకాంక్షితం
బును గమనించి చెడియ యమోదముతోఁ బరిచారికను
య్యానఁ దిలకించి స్వామి! భవదంతరమందభిలాషముండినన్
వినిచెదమంచు వారు వినిపింపఁ దొడంగిరి నేర్పు దేర్పడన్.

ఉ. ఇంద్రముఖామరాగ్రణులనేని గణింపక చిత్తమందు మా
చంద్రముఖీలలామ మతిసాహసమేర్పడ నిందుమౌళిపై
నింద్రియవర్గమెల్లను లయింపఁగఁ జేసి తదేకభావని
స్తంద్రములైన వృత్తులకు దక్కఁ దపంబొనరించుచుండెడిన్.

చ. అవిదితకష్టసౌఖ్యమగునట్టి యవస్థకుఁ జిక్కి శంకరా!
శివశివ! నీలకంఠ! శశిశేఖర! భర్గ! మహేశ! యంచు శేఁ
బవటుఁ దదీయనామములు వాకొనుచున్ గిరిరాట్కుమారి యా
భవునకు నిర్దయాత్మునకుఁ బాల్పడియున్నది బ్రాహ్మణోత్తమా

ఉ. అన్నము మీఁద నాశవిడనాడి యలంకృతులందుఁ గాంక్ష వి
చ్ఛిన్నము సేసి నిద్ర నిరసించి కృశించి తపించుచున్న మా
యన్నలమిన్న కెన్నఁటికిఁ బ్రాప్తముగాఁ గలఁడో హరుండు మా
పున్నెములింక నెప్పటికిఁ బూర్ణముగా ఫలియింపనున్నవో.

సీ. మాతోడ నేమేని మాటాడు వేళలో
మృత్యుంజయుఁడు పల్కరించినట్లు
చెలులెవ్వరే నొద్దఁ జేరిన వేళలో
శివుఁడు మెల్లన చెంతఁ జేరినట్లు
ఏదియేనియుఁ గాని స్పృశియించు వేళలోఁ
దరుణేందుమౌళిని దాఁకినట్లు
దరినున్న దేదేని దరిసించు వేళలోఁ
బ్రమథనాథుండు గన్పట్టినట్లు

గీ. తలఁచి భ్రమియించి తనమేను పులకరింప
బాష్పములు రాల గద్గదస్వరము వెడల
నితర మేమియు నెఱుఁగక యీలతాంగి
యగడుపడుచున్న దీశ్వరాయత్తయగుచు. 69

క. ఆఁకలిదప్పులు మాని త
దేకాగ్రముచేసి చిత్త మీయమ మమ్మా
లోకించుచునుండియు నా
లోకింపదు మనసు మనసులో లేకుంటన్. 70

ఉ. ఏమని చెప్పవారమిఁక నీలలితాంగి శరీర మంతయున్
సామయిపోయె నిప్పటికి సాధ్య మొకాదొ మనోరథంబు మా
కేమియుఁ దోఁపకున్నయది యింతటినైన సదాశివుండు మా
కోమలికబ్బునట్లు సమకూర్పుము మ్రొక్కెద మో ద్విజోత్తమా

గీ. మిమ్మువంటి మహాత్ము లెవ్వారయిన నేని
పరహితంబొనరించు భావంబు గలిగి
యుందురను నాసతోడ మేమున్న జాడఁగు
విన్నవించితిమని యూరకున్న నంత. 72

ఉ. ఆమహనీయుఁ డంతరమునం దనురాగము పల్లవింప నా
భామిని చిత్తవృత్తిపరిపాకము సర్వముఁ గాంచి యో
కోమలి! నీకుఁ గూడను సఖుల్ వచియించిన మాటయిష్టమా
యేమి? యథార్థముం దెలుపు మింక నుసీక నుమాన మేటికిన్.

గ. అని కార్యవ్యగ్రత్వంబు సూచించి పలుకుటయు 74

చ. పలికినమాటయుం బదులుపల్కుట కాయమయిచ్చగించివే
పలుకులతోడ నేమిపని? బ్రహ్మవిదగ్రిణి! నిశ్చితార్థముం
బలికెద నాయెనర్చెడి తపంబున కంతకుఁ జంద్రమౌళిపైఁ
గలిగినమన్మనోరథమె కారణమైనది సుమ్ము నావుడున్. 75

ఉ. హాసముతోడ నాతఁడనునంబుజలోచన! యెంత కార్యముం
జేసితి వెంతసాహసము చేసితి వెంతటిదాని కెంత వి
శ్వాసము పెట్టికొంటివి విచారము సుంతయుఁ దోఁప లేదొకో
మాసిన పాఁతలోన మణిమాలను గట్టఁదలంచికొంటివే? 76

చ. కటికతనంబు కల్మి నిది కార్యమకార్యమటంచుఁ దెల్పఁగాఁ
గలిగినవారు లేమి నధికారము చాలమి నంతకంతకున్
జులుకనబాసనైతి విదిచూడ రసాతలమొల్లఁ దివ్విచుం
చెలుకనుబట్టి కొన్న విధ మేర్పడె మాటలు వేయు నేటికిన్. 77

ఉ. దాఁపఁగ నేల నీకుఁ బెడదారులు చూపిరి పాపమెవ్వరో
పాపులు తావకీనగుణవైభవరూపవిలాసభాసురా
టోపముఁ జూచి యోర్వని కఠోరమనంబున ముద్దరాల వీ
వేపగిదిన్ గ్రహింపఁగల విట్టికుయుక్తుల నెల్ల భావినీ! 78

చ. హరుఁడన నెవ్వఁడంచు హృదయంబున నీవు దలంచికొంటివో
సురుచిరగాత్రి! వాఁడపరిశుద్ధుఁడు బూడిద మేనితో దిగం
బరుఁడయి కాటిలోపల నివాసము చేసెడి భూతనాథుఁ డా
సరసుని పొందుకై యఱ్ఱులు సాచితి వెంతటి వెఱ్ఱిదానవో. 79

చ. వనజదళాక్షి! పెండ్లియను పల్కుల నావలనుండ నిమ్ము మున్నను కయి గేలఁ బట్టుకొనఁ బూనినకాలమునందు బుస్సుబు
స్సనుచుఁ బయింబడన్ దుముకులాడెడు నాతని చేతిపాములన్
గనుఁగొని తత్తరంబునఁ బ్రకంపమునొందక నిల్చియుందువే?

చ. కుశలసమాగమంబనినఁ గొంతవిచార్యము దీని కేమి యా
పశుపతి కౌఁగిలింత సులభంబుగ నీకు లభించుఁగాని యో
శశిముఖి! కమ్మతావి వెదచల్లెడి నీతను వొల్లు ఘర్షణ
ప్రశిథిలమైన తద్భసితపంకములోఁ బడి మున్గి తేలునో? 81

చ. అమృతశిలానిబద్ధమగు నాలయమందున గుప్పుగుప్పనన్
సమధికసౌరభంబు లెగఁజల్లెడుమల్లియపూలలోన నం
దముగను సంచరింపఁదగుదానవు నీవు కపాలశల్యకే
శములకు నాస్పదంబగు శ్మశానములోఁ జరియింప నేర్తువే?

ఉ. పువ్వులు లాజలట్లు పుఱుఁబోఁతులు పైఁబయిఁజల్లుచుండఁగా
మవ్వపుటేన్గు నెక్కి పదిమందియుఁగూడ హర్మ్యదంతరంబులం
దువ్వెళులూరునట్లు చన నెప్పుడి నీవొక యెన్గు నెక్కరా
నవ్వనివారలుండరని నాకు స్ఫురించుచునుండెఁ గోమలీ!

ఆ. వె. అమృతభానుఁడతని నాశ్రయించి కళావ
శిష్టుఁడయ్యె వేఱచెప్ప నేల ?
నీరజాయతాక్షి ! నీచరిత్రముగూడ
నట్టిదశకువచ్చె నక్కటకట! 84

సీ. ఆభిజాత్యము చూచి యాసింతుమందుమా
కులహైన్యమే దానిఁ దెలియఁజేయు
రూప మాలోకించి ప్రాపింతుమందుమా
విషమాక్షులే దాని వెల్లడించు
సంపద వీక్షించి సాధింతుమందుమా
భైక్షంబ దానిని బయలుచేయు
లక్షణంబులు గాంచి లాలింతుమందుమా
దెసమొలయే వానిఁ దేటపఱుచు

గీ. ఇట్టిమహనీయుఁడగు వరుఁ డెట్లుచిక్కెఁ
బట్టితివి మంచికొమ్మనే పట్టువట్టి
యెన్నినోములునోచితో యెంతతపము
చేసితో యేతదర్థ మోచిన్నదాన! 85

ఉ. ఓసరసీరుహాక్షి! విను మొక్కటిమాట మనోజవైభవో
ల్లాసవికాసభాసురవిలాసములొక్కడు భర్తతోడ భ
ద్రాసన మెక్కఁగాఁ దగులతాఁగివి నీవెటులుగ్రమైనవ్యా
ఘ్రాసనమందు జోగియగునాతని చెంతనుగూరుచుందువో?

ఉ. జాణవు నీవు నిక్కముగఁ జాతురిగల్గినదాన వాతఁడో
స్థాణువు నీవు సుందరి వతండు విరూపుఁడు నీవు నిత్యక
ల్యాణివతండమంగళుఁడు హాస్యముగాదొకో? నీవు వానికిన్
రాణివటన్న నెవ్వరయినన్ విను వారలు నవ్వకుందురే ?

మ. తెలియంజాలవు మంచిచెడ్డలను నంతేకాని లేకున్న ను
జ్జ్వలశృంగారరసంబులొల్కెడివిలాసస్ఫూర్తితో దివ్యమం
గళసూత్రంబును గట్టఁగాఁ దగిన నీకంఠంబునం దాతఁడో
కలికీ! కాలభుజంగమున్ ముడువ నీకళ్యాణమేమయ్యెడిన్.

చ. అమలినగాత్రి! నీకొకరహస్యముఁ జెప్పెద వానికిన్ మతి
భ్రమ మొకఁడుద్భవించినది పాపము దీనికిఁ దోడు లేనిచోఁ
బ్రిమధ్ధముతోడ దేవతలు పానముసేయుచునుండు వేళలో
నమృతము వీడనాడి మొవఁడైననుగాని విషంబుఁ ద్రావునే?

ఉ. ఎటులు పరిగ్రహించుటకు నెంచితివో మదిలోన సుందరీ!
నటగణమందుఁ జేరిన యనామకుఁడాతఁడుసుమ్ము కానిచోఁ
గటితటమందుఁ దోలుబిగఁగట్టి జటాపటలంబు మోముపైఁ
దటతటలాడఁ దక్కుతయితక్కుతకత్తక యంచు నాడునే? 90.

ఉ. పుట్టిననాఁటనుండి బహుభోగములం దలదూఁగి నేఁడు చే
పట్టుటకిచ్చగించితి వభాగ్యమునంతయు నొక్కమాటగాఁ
గట్టి పురాకృతం బెవఁడు కాదని త్రోయఁగ నేర్చు మేలిక్రొం
బట్టుపసిండిపుట్టములపట్టున బెబ్బులితోలు గట్టుమా. 91

ఉ. కన్నియ! వింటివా? కుటిలగామినియొక్కతె వానినెత్తిపై
నున్నది పైని నాతఁడుమహోగ్రుఁడు నీవిది గుర్తెఱుంగుమా
యిన్నిటి కేమిగాని వచియించెద వేఱొకమాట భాగ్యసం
పన్నవు నీవు పాపము కపాలములోఁ దిననేర్చుకొంటివే? 92

ఉ. సొమ్ములుగోరినట్లయిన సుందరి! యాతఁడొసంగుఁ గాలస
ర్పమ్ముల నంగరాగమున భావముగల్గినచో శ్మశానభ
స్మమ్మును బూయునాఁకలికి నైఁపనిచోఁ దనబిచ్చమందు బి
చ్చమ్మొక యింతవెట్టు నిదిసత్యము మాటలు వేయునేటికిఁ

చ. భసితముగోరితో మఱియు భైక్షముగోరితొ లేక ప్రేతభూ
వసతినిగోరితో వృషభవాహవిహారసుఖంబుగోరితో
విసమునుగోరితో పునుకపేరులుగోరితొ యేమిగోరితో
పసితనమెల్ల నిట్లు పలుపాట్లకుఁ ద్రోచితి వెఱ్ఱిదానవా? 94

గీ. మన్మథాంతకుఁ డాతఁడో మంజువాణి
వానితోఁ గూడి నేనొకచాననను చుఁ
గాపురం బెట్లు చేయుదో కాని నీవు
చెలువ లిడి విన్న నవ్వులచేటుగాదె? 95

క. ప్రాచీనుం డాతం డా
లోచింపుము బాలవీవు లోలాక్షి! నీ
సాచీకృతముఖలీలా
వైచిత్ర్యము నెల్ల వ్యర్థపఱుతువు సుమ్మా. 96

చ. గణనకు నెక్కు పేర్వడిన గట్టుల ఱేనికిఁ బుట్టి పుణ్యల
క్షణవగు నీ వమంగళునిఁ గట్టుకొనన్ దలపెట్టు టెల్ల నో
గుణవతి! పుష్పమాలికను గ్రోఁతికిఁ జుట్టినచందమా యె నిం
దణుఁపున సత్య మాడితి నటంచుఁ దలంపకు మాత్మలోపలన్.

ఉ. అన్నులమిన్న! నేను పరిహాసములాడెడివాఁడఁగాను నా
కన్నులతోడ నాహరునిఁ గాంచితిఁ గావున నట్టివానిఁ జే
కొన్న యెడన్ సుఖంబు సమకూరు నటంచు భ్రమించుచుండు నీ
కున్న దియున్నయట్లు సమయోచితరీతి నెఱుంగఁ జేసితిన్.

ఉ. చేడియ! వేయిమాటలు వచింపఁగ నేమిఫలంబు నీవు నా
పోఁడిమి గుర్తెఱుంగఁగల బోటివి గావున నొక్కమాట నే
నాడెద నేల వానికొఱకై తపియించెదు వెఱ్ఱిదాన! నీ
కీసుగణోపగా వెలయు నెవ్వని నేని వరింపరాదొకో? 99

క. అని కనుసన్నలు సేయుచు
మనమున నుత్సాహపడుచు మానిని మోమున్
గనుఁగొనుచు నవ్వు నవ్వుచు
మునుకొని కూర్చుండి మిగుల మురియుచునున్నన్. 100

క. ఆతని నైఖరి కాయమ
చేతోవైకల్యమొదవ శివశివ యని సం
జాతామర్ష వశంబున
నాతఁడు కూర్చున్న దెసకు నవ్వాలిమోమై. 101

క. ఆపరమేశుని వినిహాత
పాపుని నిటు బ్రహ్మచర్యపరులగువారల్
గాపురుషులువలెఁ బల్కఁగ నౌ !
యీపాపము వినఁగవలసెనే ? మాచెవులన్. 102

గ. అని కటకటంబడి 103

ఉ. ఈవు నిజంబుగా నెవఁడ విచ్చటికీవరుదేర నేల ? నీ
భావముచూడఁ దత్త్వపరిపాకవిహీనముగాఁగఁదోఁచె నీ
త్రోవలుచూడ సాధుజనదూరముగాఁగనుపట్టె నీవు మా
తోవసియింపరాదిచట దూరముగానటుపొమ్ము పాటుఁడా.

ఉ. సాధువులోలె మెల్లఁగను జానలయొద్దకుఁజేరి యిట్లు దు
ర్బోధలుసేయఁబూనిన ప్రబుద్ధుఁడవెవ్వఁడవీవు పొమ్ము నీ
గాథలుచూడ మాకుఁ గడుఁ గర్ణకఠోరములాయె నీశ్వరా
రాధనవిఘ్నదేవతగ రావుగదా! విపరీతభాషణా! 105

క. ఆరోపింతురు దుష్టులు
దూరీకృతసకలలోకదుర్దోషములై
పేరుకొనంబడిన మహా
దారులచరితములపై వృథాదోషములన్. 106

సీ. ఆదిభిక్షువటన్న యాఖ్య గల్గియుఁగూడఁ
బరమేశ్వరుండని ప్రథితుఁడయ్యె
స్థాణువంచనునభిధాన ముండియుఁగూడ
విశ్వగతుండని వినుతిగాంచె
ఉగ్రుఁడంచను నామ మొనఁగూడియునుగూడ
శివుఁడటంచును సుప్రసిద్ధుఁడయ్యె
హరుఁడనియెడు నాహ్వయము లభించియుఁగూడ
మృడుఁడని గొప్పకీర్తి వహించె

గీ. ప్రేతభూవాసియనుచును పేరువడియు
రజతగిరివాసియనియెడు రాణకెక్కెఁ
గాన నహార్యనిశ్చితాకారుఁడైన
వాని తత్త్వంబు నెఱిఁగినవారు గలరె ? 107

సీ. తలనిండ జడలను ధరియించినను నేమి
తరుణేందుహారియై తనరుచుండు
కాలకూటంబును గ్రోలియుండిన నేమి
మృత్యుంజయుండయి మెఱయుచుండు
గజచర్మవసనంబు గట్టికొన్నను నేమి
శ్రీమహాదేవుఁడై చెలఁగుచుండు
నటశిఖామణిపోలె నాట్యమాడిన నేమి
జగదేకదైవమై నెగడుచుండు

గీ. అవిదితాత్మీయ వర్తనుఁడైనవాని
వేషమొకరీతిదని నిరూపింపఁగలరె?
తెలివితక్కువవారలు తెలియలేక
పలుపలువితంబులుగ వానిఁ బలుకుచుంద్రు. 108

ఉ. ఏవృషభంబునెక్కినను నేమికొఱంతజనించువాని కై
రావతవాహనుండగు పురందరునంతటివాఁడె వచ్చి సం
భావితమైన తచ్చరణపద్మపరాగము దాల్చి మోమునన్
బోవుచునుండు నిత్యమును భూరిమనోరథసిద్ధికాముఁడై.

గీ. కామదాహకుఁడైనను గామదాత
విషమలోచనుఁడైనను విశ్వనేత
భూతపతియైన నభయప్రదాత యతఁడు
దీని నెఱుఁగక మూఢులు తెగడుచుంద్రు. 110

ఉ. బూడిదపూయునంచు జడబుద్ధులు నవ్విననేమి తాండవం
బాడెడివేళలన్ గళితమయ్యెను తద్భుజభస్మమింత చే
కూడినఁజాలునంచు గుమిగూడి తలంచుచునుందురెప్పుడున్
వేడుకతోడ నిర్జరులు నిత్యరమావిభవాభిలాషులై. 111

చ. పశుపతియంచు నాతని న
భాగ్యులు నవ్విననేమి? తత్కృపా
వశమయి సర్వలోకముఁ బ్రి
వర్తిలుచుండుఁ దదాజ్ఞ లేనిచో

శశి సమయించియుండఁడె ? త్వి
షాంపతి రూపము మాపియుండఁడే ?
పశ్చిమ మొనర్చియుండఁడె ? ప్ర
పంచము నెన్నఁడో పంచభూతముల్. 112

గీ. బహుళసంసారపాశనిబద్ధులైన
యప్రబుద్ధులరీతి నాయష్టమూర్తి
భంగురములైన మంగళామంగళముల
గాసఁజెంది ప్రవర్తిల్లునట్టివాఁడె? 113

చ. హరియుహిరణ్యగర్భుఁడు నహర్నిశముమహనీయునాకృతిన్
శిరమునఁదాల్చిలోకములు చేయుచునిల్పుచునుందు రాపరా
త్పరుఁడును నిట్టిఁడట్టిఁడని పల్కఁగ నెవ్వఁడు సాహసించు నీ
కరణి స్వకీయమైన యధికారమెఱుంగనివాఁడు దక్కఁగన్.

గ. అని యిట్లు గిరిరాజకన్య శివదూషణాసహమానమాన
సయై కోపాటోపంబునఁ బలుకుచున్నంత నడుమ నప్పాఱుం
డేమియో వచియింపందలంచి పెదవి కదలించుచుండ నద
రిపడి యాయమ చెలియలంజూచి 115

మ. చెలులారా! యితఁడేవియో మరల నశ్లీలంబులన్ బల్కఁగాఁ
దలఁకొన్నట్టులుదోఁచె వీనివిధమున్ దర్శింప నీద్రోహపుం
బలుకుల్ వీనులలోనఁ జొచ్చిన మహాపాపంబు చేకూరు నా
పలుకుం బోవ్రదమంచు లేచి చనఁబోవన్ జూచున లోపలన్

—◆ పరమేశ్వరసాక్షాత్కారము ◆—

సీ. అమృతంబుఁ గురియించు హిమకిరణకళతోడ
వగకుల్కు గంగాభవానితోడ
మణిదీపితములైన ఫణిహారములతోడఁ
జిత్రితంబగు గజాజినముతోడ
రుచిఁ గ్రుమ్మరించెడి రుండమాలలతోడ
సొగసుమీఱిన జటాచ్ఛటలతోడ
ఆశ్చర్యదాయకంబగు త్రిశూలముతోడ
బుగబుగలాడు మైపూఁతతోడ

గీ. జగము మోహింపఁ జేయు చిర్నగవుతోడ
మురిపములు మూటగట్టెడి ముఖముతోడ
డంబు చెలువార స్వస్వరూపంబుఁ దాల్చి
యద్రిపతిపుత్త్రికతఁడు ప్రత్యక్షమయ్యె. 117

క. అంతట నాయమ తన వృ
త్తాంతంబంతయును మఱచి యంతర్ముఖయై
సంతోషాతిశయంబునఁ
గొంతతడవు కనులుమూసికొని నిశ్చలయై. 118

క. తా నతిమాధుర్య మవా
జ్మానసగోచర మచింత్యమానసం బఖిల

ధ్యానాతీతంబగు బ్ర
హ్మానందరసామృతంబు నాస్వాదించెన్. 119

అంత నీశ్వరమాయాప్రభావంబునఁ గొంతతడవునకాభూ
మికనుండి తొలంగి కన్నులందెఱచి హంసగతంబగు పెన్ని
ధిం బోఁగొట్టుకొనిన పేదచందంబున భయకంపితస్వాంత
యై తదేకరసాస్వాదకుతూహలపరవశయై నిరాకృతప్ర
పంచావలోకనస్పృహయై విస్మృతనిజతపఃప్రవృత్తికారణ
యై పురోదృశ్యమానంబగు దివ్యమంగళవిగ్రహంబు నా
లోకించి చేతులు జోడించి 120

క. జయజయ యనాథరక్షక !
జయజయ జగదేకనాథ ! జయజయ దేవా !
జయజయ మంగళమూర్తీ !
జయజయ నిహతార్తి ! శిష్టజనవశవర్తీ ! 121

దండకము.

శ్రీమన్మహాదేవ ! దివ్యప్రకాశా ! నమోవాక
మవ్యక్తమూర్తీ ! పురస్కార మక్షయ్య మోక్షప్రదానక్రి
యాబద్ధదీక్షా ! నతుల్ స్వామి ! త్రైలోక్యసృష్టిస్థితిశ్వేశ్వరా!
వందనంబవ్యయాత్మా ! ప్రణామంబు మృత్యుంజయా !
దండమోంకారరూపా ! నమస్కార మాదిత్యచంద్రాగ్ని
లాక్షా! ప్రసూనాంజలుల్ భక్తమందార! సాష్టాంగముల్
సర్వలోకావనాధార ! జోహారు నిత్యోత్సవా ! మంగళం

జేను నీదాన నర్థించెదఁ నిన్నుఁ బ్రార్థించెదఁ నిర్భయం
బై నిరాలంబమై నిత్యకళ్యాణమై నిర్గుణంబై నిరాలేపమై
సచ్చిదానందమై భావనాతీతమై సాక్షియై దివ్యమై భవ్య
మై సత్యమై నిత్యమై గూఢమై రూఢమై శుద్ధమై బుద్ధమై
వెల్గు వెల్గుఁ నిరూపింపుమా నాకుఁ జూపింపుమా స్వామి!
యూఁకొట్టుమా నన్నుఁ జేపట్టుమా చంద్రమౌళీ! కటా
క్షింపుమా శూలపాణీ! విలోకింపుమా నీలకంఠా! ప్రసా
దింపుమా వ్యోమకేశా! సమీపింపుమా ధూర్జటీ! కా
వుమా నాగయజ్ఞోపవీతా! తిరస్కారమా? భస్మలిప్తాంగ!
ధిక్కారమా? లోకసంరక్షణా! భారమా? నాగచర్మాంబ
రా! నైరమా? ఈశ్వరా! నేరమా? దీనరక్షామణీ! దాన
చింతామణీ! దేవచూడామణీ! పాహిమాం పాహిశంభో!
నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః. 122

గీ. అనుచు నుతియించుచుండ నాయష్టమూర్తి
ప్రేమ నొకరత్నహారంబు నామెగళము
నందువైచి తిరోధాన మొందె నంతఁ
గలనుగన్గొని మేల్కాన్న కరణిదోఁప. 123

క. ఎక్కడ? నాప్రాణేశ్వరుఁ
డెక్కడ? నాపెన్నిధాన మెక్కడ? నావాఁ
డెక్కడ? నే నెక్కడ? న
న్నొక్కటలకల మోసగించి యాతఁడు వోయెన్. 124

గ. అని పెక్కువిధంబులం బొక్కుచు నక్కాంతామణి కొంత
తడవునకుఁ దనకంఠంబున 125

మ. హరనామాక్షరచిహ్నితంబయిన యా
హారంబు వీక్షించి య
బ్బురముం జెంది కవుంగిలించికొనుచున్
భూషించుచున్ సారె కం
తర ముప్పొంగఁగ ముద్దువెట్టికొనుచున్
దర్శించుచున్ జంద్రశే
ఖరసందర్శనజన్యమైన సుఖమున్
గాంచెన్ విచిత్రంబుగన్. 126

శా. అంతన్ జేడియలామెకిట్లనుమహాహారంబు దర్శించి యో
కాంతా ! యిందుధరుండు నీవయిన సంకల్పంబు నీడేర్చె నీ
సంతోషంబెఱిఁగించి త్వద్గురుజనస్వాంతంబు నెంతేని ని
శ్చింతంబుంబొనరింతమియ్యెడల రా శీఘ్రంబుగా నావుఁడున్

గీ. భవుఁడు ప్రత్యక్షమైన విశ్వాసమునను
హారమునఁ దన్ను నేలిన కారణమునఁ
జెలియ లాడెడిమాటలు చిత్తగించి
తల్లిదండ్రులకడకు నా తన్వి వెడలె. 128

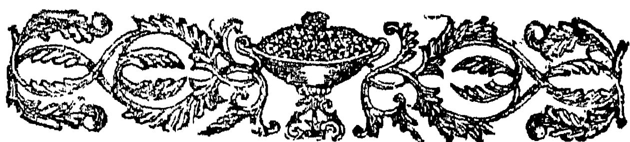
వసంతతిలకావృత్తము.

సీమానభిజ్ఞగుణసేవధి ! విశ్వయోగ
క్షేమావహా ! సుకృతికీర్తితనామ ! దుర్వ్యా
యామాపహా! బదినహాలుపురాధివాసా !
శ్రీమల్లికార్జున ! యశేషజగన్నివాసా ! 129

గద్యము.

ఇది శ్రీమత్పరమపవిత్ర భారద్వాజసగోత్రాపస్తంబసూత్ర
సీతారామపుత్ర కనకాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల పరమేశ్వర
ప్రసాదసముపలబ్ధసుకవితాభాగధేయ శతావధాన
విధానధౌరేయ కావ్యకళానిధి చిదంబరనామ
ధేయ ప్రణీతంబగు హైమవతీవిలాసం
బను మహాప్రబంధంబున
ద్వితీయాశ్వాసము.

హైమవతీవిలాసము

తృతీయాశ్వాసము

క. సాధనసంపదుపార్జిత
బోధజ్ఞేయస్వరూప ! భువనత్రయసం
స్థాధార ! బదినహాలుపు
రాధీశ్వర ! మల్లికార్జునా ! పరమేశా !

—♦ నారదసంధానము ♦—

గ. అది యట్లుండఁ గైలాసంబునందు మహేశ్వరుం డొక్కయేకాంతప్రదేశంబునం జేరి పాణిగ్రహణకుతూహలసంజాతనిరంతరపరితాపదోధూయమానమానసుండై పర్వతరాజకన్యాపరిగ్రహణం బవశ్యకార్యం బని నిశ్చయించి హిమవంతునకు సందేశంబుఁ బంపఁదలంచి యేతత్కార్యంబున కెవరు ప్రేష్యభావంబు నొందఁదగినవారని యాలోచించుచుండ నవసరంబున 2

క. వచ్చెన్ బ్రహ్మతనూభవుఁ
డచ్చైల్లోకమునుండి యుత్సాహముతో
నచ్చటికి దైవకార్యము
నచ్చుపడం జేసి ధన్యుఁడయ్యెఁ బహురీతిన్. 3

క. అరుదెంచిన యాతనిఁ గని
మురిపమునై నీశ్వరుండు మునినాథా! నీ
దరిసెనమున నాయంతః
కరణము శాంతించెననుచుఁ గార్యమువినిచెన్. 4

క. వినిపించినఁ గర్ణరసా
యనముగ నాలించి క్షణమునం దీకార్యం
బనుకూలముగావించెద
ననియెన్ జనియెన్ మునీంద్రుఁ డాహ్లాదమునన్. 5

గ. అంతనీశ్వరుండు వివశీకృతేంద్రియుండయి తన పగదీర్చు
కొనుటకిదియ యదనని యిక్షుసాయకుండేయుమార్గణంబు
లకు సహింపంజాలక హృదయపీఠంబున సర్వాణీదోహా
నధిష్ఠాతృదేవతం గావించి దేవతాపూజావసరంబున నైహి
కవిలాసంబులు కూడవనుచందంబున మలయమారుతంబు
నిరసించుచు శిరోవతంసంబగు చంద్రకళను ద్వేషించుచుఁ
బరివారంబు నిచ్చగింపక జనసంసర్గ మసహ్యంబుగాఁ
దదేకధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠభావంబున క్షణంబులు గడపఁదొ
డంగెనంత. 6

క. వచ్చెన్ బ్రహ్మతనూభవుఁ
డచ్చోట్లోకమునసుండి యుత్సాహముతోఁ
నచ్చటికి నైవకార్యము
నచ్చుపడం జేసి ధన్యుఁడయ్యెఁ దిరితిక్. 3

క. అరుదెంచిన యాతనిఁగని
మురిపమునై నీశ్వరుండు మునినాథా! నీ
దరిసెనమున నాయంతః
కరణము శాంతించెననుచుఁ గార్యమువినిచెక్. 4

క. వినిపించినఁగణ్ణరసా
యనముగ నాలించి క్షణమునం దీకార్యం
బనుకూలముగావించెద
ననియెక్ జనియెక్ మునీంద్రుఁ డాహ్లాదమునక్. 5

గ. అంతనీశ్వరుండు వివశీకృతేంద్రియుండయి తన పగదీర్చు
కొనుటకిదియ యదనని యిక్షుసాయకుండేయుమార్గణంబు
లకు సహింపంజాలక హృదయపీఠంబున నవ్వరారోహా
నధిష్ఠాతృదేవతం గావించి దేవతాపూజావసరంబున నైహి
కవిలాసంబులు కూడవనుచందంబున మలయమారుతంబు
నీసడించుచు శిరోవతంసంబగు చంద్రకళను ద్వేషించుచుఁ
బరివారంబు నిచ్చగింపక జనసంసర్గ మసహ్యంబుగాఁ
దదేకధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠభావంబున క్షణంబులు గడపఁదొ
డంగెనంత. 6

సత్కారంబు లాచరించుటయు నారమందు పసుపచారం
బులకు మిగుల సంతసిల్లి 10

ఉ. భోగ్యము చూతుమా విబుధపుంగవసంస్తవభాజనంబు సౌ
భాగ్యము చూతుమా సుకృతభాగ్యనవిస్మయదాయకంబు వై
రాగ్యము చూతుమా యనితరశ్రితసాధనసాధితంబు నీ
యోగ్యత కన్నిగూడఁ దగియున్నవి భూధరరాజశేఖరా! 11

క. ఎన్నిక కెక్కిన నీవిన
యోన్నతి ఘనమైన నీగుణోన్నతి బహుళో
చ్చ్యోన్నతిగల తావకశిఖ
రోన్నతికిన్ వన్నెవెట్టుచున్నవి సుమ్మా. 12

గీ. విష్ణుపాదంబునందు నావిర్భవించి
యెంతప్రఖ్యాతి కెక్కెనో యంతకంటె
నధికమగువాసిఁ గాంచె ననంతరంబు
గంగ నీయందుఁ బుట్టినకారణమున. 13

గీ. కఠినభావంబు స్థావరకాయమందు
నర్పితముఁ జేసి యీకాయమందు సుగుణ
సంపదల నెల్లఁ గొల్లగా సంఘటించి
పరమధన్యుఁడ వైతి వో పర్వతేంద్ర! 14

వ. అని మిగుల నాతనిగుణంబులు శ్లాఘించి తత్పార్శ్వంబున
నిలువంబడియున్న పార్వతి నుద్దేశించి 15

ఉ. ఈయమ పూర్వమందుఁ బరమేశ్వరపాణిగృహీతియైన దా
క్షాయణి లోకమాతసుమి తాన్యాభృదధీశ్వర ! త్వత్తపఃఫలం
బై యిపుడిట్లు నీగృహమునందుదయించిన దింతకంటె శ్రే
యస మేమియున్నయది చెప్పుము గేస్తులకెందు నేనియున్

గ. అని పలికి యించుక సేపూరకుండి. 17

ఉ. ఇంతయుఁ జెప్పవచ్చినది యేమన నీకు శుభంబు గల్గు వృ
త్తాంతము నీకులంబునకు ధన్యత గల్గెడిమాట నీమన
శ్శాంతికి మూలసాధనము చక్కఁగ నీవు గ్రహించి కొమ్ము మా
యంతటివారు చేయరు సుమా యెపుడే నివృథాప్రసంగముల్

సీ. వహియించుచుండు నెవ్వాని యష్టమూర్తులు
జగముల స్థితము నశ్వంబులట్లు
ధరియించు నెవఁడసాధ్యంబైన యీశ్వర
భావంబు సౌష్ణ్యంబు జ్వలనమట్లు
ఎదురుచూచుచునుండు రెవ్వానికో ఱకు నూ
గంబు తల్లికై పసికూనలట్లు
ఎవని పదంబు దుఃఖవివర్జితంబయి
శోభిల్లుచుండు సుషుప్తియట్లు

గీ. అతఁడు సర్వేశ్వరుండు సుధాంశుమౌళి
పున్నెములపంటయైన నీకన్యపైని
నాసఁగొనియున్నవాఁడు నన్నంపినాఁడు
భాగ్యవంతుఁడవైతివి పర్వతేంద్ర ! 19

ఉ. ఆతఁడుచూడ లోకములకన్నిటికిన్ బితయైనవాఁడు వి
శ్వాతిశయప్రభావుఁడు మహాత్ముఁడుకోరుచునున్నవాఁడునీ
చేతముచూడ యోగ్యపరిశీలనమైనది యింతకున్ జగ
న్మాతనొనర్పుమయ్య గిరినాథమణీ! భవదాత్మజామణిన్.

ఉ. యోగ్యుఁడవీవుదాతవతియోగ్యుఁడుశూలివరుండునిత్యసౌ
భాగ్యసముజ్జ్వలాంగియగుపార్వతిపెండ్లికొమార్తచక్కఁగా
యోగ్యసమాగమంబుఁగననుండివచించెడివారమేము నీ
భాగ్యముగాక వేఱొకనిభాగ్యముభాగ్యమెకో? గిరీశ్వరా!

చ. ఎవరు నుతించుచుండినను నెవ్వనినైన నుతింపకుండఁగా
నెవరు నమస్కరించినను నెవ్వనికేనియు మ్రొక్కకుండఁగా
నెవఁడు చరాచరంబులకునెల్ల గురుండననొప్పి వెల్గు నా
భవునకునున్ గురుండవగుభాగ్యమునీకుఁదటస్థమయ్యెడిన్

మ. అనిభాషించెడివేళలోనఁ బరమాహ్లాదంబుతో మేనకా
వనజాతాక్షి నిజాంతరంగమెఱిఁగింపన్ సిగ్గుచేమోమువాం
చినదై పార్వతి కూడ నట్లు ప్రకటించెన్ స్వీయభావంబునం
తమ లీలాబ్జదళంబులెంచు మిషచేతన్ గౌశలంబేర్పడన్.

క. హిమవంతుండాయిరువుర
క్రమముపలక్షించి యాఁగరాని మనోవే
గమునన్ స్వామీ! మాపు
ణ్యమునకు ఫలమిఁతకన్న నధికంబున్నే? 24

క. అల్లుల మగు మాదృశుల క
నల్పుండా తండు లభ్యుఁడగు నెడ మాసం
కల్పముల కెల్ల నది యా
కల్పస్థాయియగు ఫలముగాదె? మహాత్మా! 25

క. ధన్యుల మైతిమి నేఁడు వ
దాన్యుల మైతిమి సమస్త దైవతగణస
మ్మాన్యుల మైతిమి శివునకుఁ
గన్యాదానంబు సేయఁగలిగినకతనన్. 26

గ. అని యీవిధంబునఁ బరమేశ్వరుండు తన కల్లుండగుఁగ
లండను మహానందంబుం బ్రకటించు హిమవంతుం జూచి
నారదుండు శైలనాథా! నీపురాకృతం బనాజ్మనసగోచ
రంబు నీభాగ్యం బసామాన్యంబు నీతపం బమితంబు నీహృ
దయంబు పవిత్రంబు. కాకున్న నిట్టిసంఘటన చేకూ
రునే? కాలం బతిక్రమించుచున్నయది. ఎల్లి పరమేశ్వర
కళ్యాణభాగ్య యోగ్యంబగు నొక్కసుముహూర్తంబు తటస్థ
మైయున్నయది. శీఘ్రంబ నీవు దానికిసిద్ధపడుము. మేము
నిత్యకళ్యాణమూర్తి యగునాసదాశివునిఁ దోడ్కొనివచ్చె
దమని యతిరయంబునం జనిమె. 27

—♦ హైమవతీపరిణయసన్నాహము ♦—

క. అంతట హిమవంతుఁడు బహు
సంతోషముతోడ సమయసముచితరీతిన్

స్వాంతమునఁ దలఁచి కార్యం
బంతయు సాధింప నెంచె నతివేగమునన్. 28

ఉ. ఆతఁడు సత్త్వవంతుఁడు మహాత్ముఁడుగావునఁ దుచ్ఛసాధన
వ్రాతముపైని బుద్ధినిడరాదని నేర్పున విశ్వకర్మనా
హూతునిఁ జేసెఁ జిత్తమున నయ్యన నాతఁడు వచ్చి లోకవి
ఖ్యాతములైన కార్యముల నయ్యెడఁ జేయఁదొడంగె నేర్పునన్

క. పలుకోటలు పలుపేటలు
పలుమేడలు పలువితముల పనుల చొప్పటన్
దులకింపఁ జేసె నాతఁడు
తలఁచినమాత్రంబులోనఁ దనచాతురిచేన్. 30

సీ. నిగనిగలాడఁగా నిర్మించె మౌక్తిక
మణులతోఁ గళ్యాణమందిరములు
తళతళలాడఁగా వెలయించె మరకత
మణులతో స్నానమందిరములు
కలకలలాడఁగాఁ గట్టె గోమేధిక
మణులతోడ విలాసమందిరములు
ధగధగలాడఁగా నెగడించె వైడూర్య
మణులతోడ విహారమందిరములు

గీ. సాంద్రదీప్తిచ్ఛటలుమీఱ నింద్రనీల
మణులతోఁ జేసె మజ్జనమందిరములు.

పోలుపు చెలువొందె దీపింపఁ బుష్యరాగ
మణులతోఁ జేసె భోజనమందిరములు. 31

గీ. జపతపోమండపములు విశ్రాంతిమండ
పములు కేళీకళామండపములు చిత్ర
మండపములు మహాసభామండపములు
పెక్కు లొనరించె లెక్కకు మిక్కుటముగ. 32

గీ. విష్టపంబులనుండు పవిత్రధర్మ
మంతయును మూర్తమై ప్రాప్తమయ్యె ననఁగ
నమృతపాషాణశతసహస్రములతోడ
నతఁడు నిర్మించె నగ్నిహోత్రాలయంబు. 33

క. హస్తచతుష్టయవిస్తృత
మై స్తంభచతుష్టయాప్తమై రమ్యంబై
హస్తోచ్ఛ్రితమై మండప
విస్తీర్ణంబైన భద్రవేది నొనర్చెన్. 34

గీ. అతఁడు చేసినపను లిన్నియన్నియనుచుఁ
జెప్పఁబూనిన నెవ్వఁడు చెప్పఁగలఁడు
పెనఁగి భువనంబులెల్ల వచ్చిననుగాని
నిలువఁదగినట్లు గావించె నెలవులెల్ల. 35

సీ. భూరివిద్యుద్దీపపుంజమంజుప్రభా
భ్రాజమానాశేషరాజపథము

పరిపూర్ణఫలపుష్పపరిమళవిలసన
రీతిపరిపంచితాక్రీడకంబు
ద్యోచపేటప్రదానోద్యమోద్ధృతభుజా
స్తంభభరిమాధాయిసౌధకంబు
ఆకాంక్షణీయనానార్థసంతతిసంప్ర
వృద్ధిభాసురమహావిపణికంబు

గీ. లలితలలితప్రకారకళావిలాస
దీపితానల్పశృంగారదీప్యమాన
నిత్యకళ్యాణరూపనిర్ణిద్రసంప
దాస్పదంబొప్పె హిమవత్పురాంగణంబు. 36

గీ. అంతఁ ద్రుటిలోన నీశుభోదంతమెల్ల
శైలనాథుండు తన మనశ్శక్తివలన
నెల్లలోకంబులకుఁగూడ వెల్లడించె
నంతరింద్రియమహిమ లత్యద్భుతములు. 37

గీ. విశ్వనాథుని పెండ్లికి విశ్వమెల్లఁ
దరలివచ్చిన నచటఁ బదార్థములకు
వెలితిరానీయరాదను తలఁపుతోడఁ
గామధేనువు వచ్చె నక్కడికి మొదట. 38

గీ. ఆఱుఋతువులుగూడ నాహ్లాదమొదవ
నచటియుద్యానవనముల నావరించె

బెండ్లియాడెడి జడదారి వితము నెల్లఁ
జూడనాశించివచ్చిన సొబగుదోఁప. 39

సీ. తన భూరిసలిలప్రదాననైపుణ్యంబు
గనిపించుటకు నిదే కాలమనుచు
తన లోకసౌఖ్యసంధానచాతుర్యంబు
వివరించుటకు నిదే వేళయనుచు
తన సత్వరౌష్ణ్యవిధానకౌశల్యంబు
చాటించుటకు నిదే సమయమనుచు
తన మందగమనవైదగ్ధ్యాతిరేకంబు
చూపించుటకు నిదే సుదినమనుచు

గీ. వరుణుఁడేతెంచె సూర్యుఁడు ప్రాప్తమయ్యె
వహ్ని దయచేసె నాశుగస్వామివచ్చె
విశ్వమయుఁడైన శివునకుఁ బెండ్లియనెడు
వార్త యిసుమంత తెలియంగవచ్చినంత. 40

గీ. ప్రాజ్ఞజనమాన్య స్థావరరాజకన్య
తనకుఁదోసిడ కానున్నదనుచుఁజూడ
వచ్చినట్టుల దివిజసరివంతి డిగ్గి
కాల్వయై ప్రవహించె నాకాలమందు. 41

గీ. క్షణములోపల నక్షత్రగణములెల్ల
నాక్రమించెను హిమవత్పురాంగణంబు

తొలుతఁ బెండిలియింట విద్యుత్ప్రదీప
మాలికలు వ్రేలఁగట్టిన లీలఁదోఁప. 42

చ. సముచితభూషణంబుల ప్రసాధనముల్ గ్రహియించి మేలిప
ట్టములనుగట్టి వేడుక హుటాహుటి నిర్వటిలంగ నిర్భర
ప్రమదముతోడ నేఁడుమనపార్వతిపెండ్లియటంచువచ్చినా
హిమగిరిరాజబంధుగణమెల్లఁ దలంచినయంతలోఁ బలన్. 43

గీ. సూర్యుఁ డచటికి ముందుగాఁ జూడవచ్చి
యుండుటంజేసి రాత్రిలేకుండె నచట
దానఁగాలంబుఁ దెలియక దైవవిదులు
గడియలను నెంచి రాతిరి గడచె ననిరి. 44

—♦ హైమవతీప్రసాధనము ♦—

గ. అంత మంగళవాద్యంబులు మిన్నుముట్టఁ బార్వతిం గళ్యా
ణపీఠంబునఁ గూరుచుండఁబెట్టి సంతానవతులగు ముత్తైదు
వలు పరమాహ్లాదంబుతోఁ జేతికిఁ దాంబూలస్వర్ణకంకణ
పత్రంబు లొసంగి కల్యాణగీతంబులు పాడుచు 45

సీ. సౌరభంబులనీను సంపంగెనూనియ
కలపంబునంజేసి తలకునంటి
జవ్వాదికలిపిన చందనతైలంబు
మిసమిసలాడెడి మేన నలఁది

అమృతసమ్మిశ్రితంబగు గోవకస్తూరి
లలిసంగకములకు నలుగుపెట్టి
మంచిముత్తియములు మరకతంబులు దృష్టి
దోషంబునకు దిగఁదుడిచివైచి

గీ. ముత్తైదువనెలతలాలగ్రసైని
నిండువేడుకతోడఁ గూర్చుండఁబెట్టి
నీటు గులుకంగ జలువపన్నీటితోడ
జలకమార్చిరి నీహారశైలసుతకు. 46

గీ. జలకమార్చినజలము కాల్వలుగ వెడలి
పోవుచుండఁగ నప్పుడా పూవుఁబోఁడి
యాననేందుద్యుతులకుఁ జంద్రాశ్మవేది
కరఁగి ప్రవహించుచుండెడి కరణి దోఁచె. 47

గీ. చెలులు తడియార్చుచుండ నాకలికి కురుల
వలన జాఱెడు జలకణంబులు చెలఁగె
బరిచలితంబైన నీలనిం[illegible]
రాలుచుండిన ముత్యాలజా[illegible]. 48

గీ. మంగళస్నానమాచరింపంగఁజేసి
పట్టుపుట్టంబు లామెకుఁ గట్టఁబెట్టి
భద్రమాణిక్యపీఠంబుపైనునిచి
పడఁతుకలలంకరింపఁగాఁ దొడఁగిరపుడు. 49

సీ. సరసిజంబులవిలాసంబు చరణంబులకు ఛాయ
కమనీయమగు యావకంబు వెట్టి
కాదంబినిహసించు కైశ్యంబునకుస్వావ
డంబైనయగురుధూపంబు వేసె
కంబుసన్నిభమైన గళమునందును దార
చారుమౌక్తికతారహారమునుంచె
శ్రీకారములఁబోలు చెవులకు రోహిణి
యొప్పైనతాటంకయుగముఁ గూర్చె
గీ. నభమునకు మాఱురూపైన నడుమునందు
మంజుకాంచీకలాప మమర్చె గార్గి
సోమునకు నీడుజోడైన మోమునందు
అలితముగ దిద్దెఁ గనుబొమ్మలను సుపర్ణ. 50

ఉ. పాటలగంధిరో! వృషభవాహనుఁడౌనఁట నీమగండిఁకన్
బాటలుపాడవచ్చు మనబావకు వేలని పల్కి యామె తై
పోటులచేబహూకృతులుపొందుచుఁదన్నయనంబులంగనుఁగ్రొం
గాటుకరేకదిద్దె నొకకామిని కైగొనగోట నీటుగన్. 51

ఉ. కోరి వరించికొంటి వనుకూలుని నాతనిపేరఁ జెప్పు టా
చారముసుమ్ము కోమలి! ప్రసాధనమందనిపల్కి యామె సిం
గారపుసిగ్గుసిగ్గులను గాంచుచు నొక్కలతాంగి మంజుమం
జీరములన్ దదంఘ్రిసరసీజములందు ఘటించె నేర్పునన్.

గీ. ముద్దుముద్దుగఁ జెక్కిళ్లు ముద్దులాడి
చిబుక మొకకొంచె మెత్తి సౌచిత్య్ర మొదవ
ముడిసికొని ముద్దుకన్నియ ముఖసరోజ
మందు మేనక దీర్చెఁగళ్యాణరేఖ. 53

ఉ. చూతము పెండ్లికూఁతునని చూడఁదలంచినయంతలోపలన్
గౌతుకబాష్పపూరములు గన్నులసిండిన మేనకాసరో
జాతముఖీలలామ మతిసంభ్రమ మొందుచు మెల్లమెల్లఁగాఁ
గౌతుకభద్రసూత్రమును గట్టెఁగుమారి కరాంబుజంబునన్

పరమేశ్వరపరిణయప్రస్థానము

గ. ఇదియిట్లుండ 55

క. కైలాసంబునఁగంతే
కాలుఁడు నారదుని రాకకై తమకముతో
నాలోకించుచునుండెను
నాలోపల సిద్ధమంత్రమను చందమునన్. 56

ఉ. ఆమునిసార్వభౌముఁడు రయంబువవచ్చి శుభప్రసంగమా
స్వామికి విన్నవింపఁగను సమ్మదమేర్పడ నామృడుండుస్వ
క్షేమముఁగోరి యెల్లపుడు సేవలుసేసెడి నందికేశ్వర
స్వామి ముఖంబుఁజూచె నదిసర్వమతంబు గ్రహించిలీలమై

మ. ఘనశంఖధ్వనిఁజేసె నయ్యెడల వేగన్ బెండ్లికిన్ రండురం
డనిచాటించినరీతి నానినద మాహ్వానస్వరూపంబునన్

జని లోకంబుల నావరింపఁ గను సన్మానంబుచే వచ్చిరో
య్యన మున్ముందు గడంగిసప్తఋషులర్ధాంగీసమేతంబుగన్

శా. భూనీలాకమలాసమేతుఁడయి సంపూర్ణానురాగప్రభా
తానంతంబునఁ దార్క్ష్యవాహనమునందాసీనుఁడై బంధుమి
త్రానీకంబులతోడ వచ్చె భువనాధ్యక్షుండు నారాయణుం
డానందీశ్వరశంఖనిస్వనశుభాహ్వానంబు తోఁ నీడగాన్. 59

చ. పతిహితకాంక్షియైన పరివారము పార్శ్వయుగంబునందురా
నతులితహర్ష మేర్పడ రయంబున గీర్వనితాలలామతోఁ
జతురగతాగతప్లుతరసజ్ఞతగల్గిన హంస నెక్కి యూ
శతధృతి యేగుదెంచె స్మరశాసనశాసనదాసదాసుఁడై. 60

ఉ. భావమునందు వేడ్క గొలుపంగ శచీసతితోడఁగూడ సం
భావితమైన స్వర్త్రిదివవస్తువులన్ గ్రహియించి యింద్రుఁడై
రావతమెక్కి వచ్చె నటరాజకరగ్రహణోత్సవేక్షణా
స్థావిషశాత్మ్యుఁడై మదనశాసనుఁడుండినచోటికయ్యెడన్.

గీ. ధార్మికములైన యగ్నిహోత్రములతోడ
వినయవతులైన నిజకుటుంబినులతోడ
వేదములుచెప్పికొను శిష్యవితతితోడ
వచ్చిరపుడు ఋషీశ్వరుల్ పెచ్చుపెరిఁగి. 62

ఉ. వచ్చిరి దేవదానవులు వచ్చిరి కిన్నరు లప్సరోంగనల్
వచ్చిరి సిద్ధచారణులు వచ్చిరి యక్షులు నాగకన్యకల్

వచ్చిరి సర్వదిక్పతులు వచ్చిరి లోకములెల్ల నొక్కట
వచ్చినవారె నప్పుడిఁక వారని వీరని చెప్ప నేటికిన్? 69

ఉ. మోదముతోడ నయ్యెడలముందుగఁబుణ్యవధూటులైనము
త్తైదువలెల్లఁగూడి త్రిపురాంతకుఁబెండ్లికుమారుఁజేసి బ్రి
హ్మాదులు సంతసిల్ల శుభమస్తని పెండిలిపాటఁబాడి మ
ర్యాద చెలంగ నొక్కకనకాసనమందునునుంచిరొక్కెడన్.

ఉ. అక్షతలుంచె ముందు శుభమస్తని సర్వజగద్విచారణా
ధ్యక్షుని శీర్షమందు విమలాంగి యరుంధతి దేవి పైని న
క్షత్రములు చేయఁగాఁదగినయట్టి సపర్యలు చేసి తద్వపుః
ప్రేక్షణకౌతుకాదరము పెంపున సొంపులు నింపిరయ్యెడన్.

సీ. వితతలోచన యొక్కరిత మేనిబూదిపైఁ
గపురంపుగందంబుఁగలపిపూయ
శతపత్రగంధి యొక్కతె గజాజినముపైఁ
బసిఁడికమ్ములపట్టువలువఁగప్ప
చంద్రాస్య యొక్కతె సర్పహారములపై
హురుమంజిముత్యాలసరులు వేయ
పల్లవాధర యోష్ఠ ఫాలనేత్రంబుపైఁ
బొలుపైన కస్తూరిబొట్టువెట్ట

గీ. ఒకవిలాసిని మిగుల నేర్పొదవునట్లు
జటలపై రత్నముకుటంబు సంఘటింప

విచికిలాస్త్రుని మోప మాఱిచినసామి
క్రొత్త పెండ్లికుమారుఁడై కొమరుమిగిలె. 66

గ. అట్లు లోకానుగ్రహార్థంబు ప్రాకృతపురుషుండవలె కాం
తాజనంబు లలంకరించెడి యలంకారంబులనెల్ల నంగీకరించి

మ. ఋషులెల్లన్ సుముహూర్తముం దెలుపఁగా
భృంగీశ్వరాదుల్ సము
న్మిషదానందముతోడ ముందు చనఁగా
మిన్నుల్ ప్రశంసింపఁగా
విషమాస్త్రాంతకుఁ డెంతయేని ప్రమదో
ద్వేగాతిరేకంబునన్
వృషభాధీశ్వరు నెక్కె తాఁ గదలె బ్ర
హ్మేంద్రాదిబృందంబుతోన్. 68

మ. అమితోత్సాహముతో జయధ్వనులతో
నానందభావంబుతో
రమణీయప్రతిపత్తితో స్వపరివా
రంబెల్లఁ బార్శ్వద్వయిన్
సముదాచారము నిర్వహింపఁగ మహే
శానుండు శీఘ్రంబుగా
హిమవత్ప్రాంగణసీమలోన దిగి మ్రో
యించెన్ మహాశంఖమున్. 69

మ. అది కన్నంబునఁ జొచ్చుమాత్రమున శై
లాధీశ్వరుం డుచ్చల
న్మదనాగేంద్రము నెక్కి పుత్త్రుఁడగు మై
నాకుండు వెన్ వెంట రా
నుదయన్మంగళవాద్యవైభవముతో
నుత్సాహసంపత్తితో
మదనారాతి కెదుర్కొనం జనియె స
న్మానంబు దీపింపఁగన్. 70

మ. పరమాహ్లాదమునై నెదుర్కొని వడిన్
ప్రాలేయధాత్రీధరే
శ్వరుఁ డాచార్యసమేతుఁడై గురుజనా
చారంబు మేల్బంతిగా
వరపూజావిధినంతయున్ జరిపి వై
వాహక్రియాపేక్షణా
దరవేగంబునఁ దోడి తెచ్చె జగద
ధ్యక్షున్ నిటాలేక్షణున్. 71

శా. కళ్యాణాకృతితో శివుండు పురమా
ర్గంబందు నేతేర సా
ఫల్యం బాత్మలకబ్బె నేఁటికనుచున్
భావించి భావించి హ్రా

మాల్యంబేర్పడఁ గామినీజనులుగా లీ
లాకౌతుకోన్మత్తదృ
ఙ్మాల్యశ్రేణి నలంకరించి రపుడా
మాయాజగన్మోహనున్. 72

సీ. ముకురంబునందుఁ జూచుకొని వీనికి నేను
తగనంచు నొకకాంత మొగము వాంచె
దొరకునే యీమనోహరుఁడు మాబోఁటుల
కనుచొక్కలలితాంగి యంగలార్చె
కనుఁగొంటిఁ గన్నులుగలిగియుంటకు నేఁడు
ఫలమంచు నొకనాతి పాటఁజూచె
తనచేయు సంసారమును రోసి యొకచాన
యతనివెంబడిఁబడి యరుగనెంచె

గీ. ఏమి రూపవిలాసమో యేమి కళయొ
యేమి మాయాప్రభావమో యేమొకాని
రాజవీథులలోన నారాజసూను
వెడలునపు డెన్ని యేవియు వింతలాదవె. 73

హైమవతీపరమేశ్వరపరిణయమహోత్సవము

గీ. అల్లనల్లన రాజరథ్యాంతరములు
గడచి పరివారములతోడఁ గౌతుకమునఁ

ఁజేర నరుదెంచె నాచంద్రశేఖరుండు
మండితంబైన కల్యాణమండపంబు. 44

౧. అంత ఘనానకభేరీ నినదంబులు పిక్కటిల్ల నందీశ్వరుండు మంగళశంఖధ్వానంబులం జేయ వందిమాగధబృందంబులు కైవారంబులొనరింప ఝల్లరీకాహళమురజడిండిమనిస్సాణతూణమర్దళాది ధ్వానంబులు ఘోరుకొలుప సువాసినీజనంబులు గౌరీకల్యాణగీతంబులు శ్రవణపేయంబుగఁ బాడ వేణువీణాదితంత్రీవాద్యనిర్గత మధురమధురలలితలలితస్వరరాగమూర్ఛనలు విస్మయంబుగొలుప నగురుకాదిధూపంబులు ఘ్రాణసంతర్పణంబు సేయ మునిగణాశీర్వాదంబులు మిన్నుముట్టఁ బ్రమథగణంబులు వేత్రహస్తంబులచేఁ గట్టెదుట నిలువఁబడి జోహారులుసేయ రుద్రకన్యాసహస్రంబు లాస్యంబులొనరింప నానందపారవశ్యంబున వృషభేంద్రంబుసేయు ఢీంకారంబునకు రోదసీకుహరంబు ప్రతిఢీంకారంబుసలుపఁ బ్రఫుల్లకుసుమవిసరంబులు పరిమళంబులు వెదచల్ల విద్యుద్యంత్రచామరంబు లన్యోన్యసంమర్దజనిత ప్రయాసంబులువాప సౌగంధ్యబంధురామృతసేకంబులు పుష్పవర్షంబునకు సబ్రహ్మచారిత్వంబువహింప దేవదేవుండగు పరమేశ్వరుండు నందీశ్వర మైనాక హస్తావలంబంబుంగొని మెల్లమెల్లన నడచుచుఁ జన కోటిసూర్యప్రభాభాసమానంబగు కళ్యాణపీఠంబు నధిష్ఠించె నంత

ఆ. వె. మెఱుపుఁదీఁగెఁబోలె మిఱుమిట్లు గొలుపుచుఁ
దళుకుతళుకుమనెడి కళలతోడ
శైలనాథపుత్త్రి చనుదెంచె సకియలు
త్రోవచూప రాణిశివి మెఱయ. 76

గీ. అంత నాకాంత నెల్లముత్తైదువలును
లీలమైఁ గేలు కెంగేలఁ గీలుకొలిపి
ప్రమథనాథుని వామభాగమునఁ గూరు
చుండఁబెట్టిరి వేడ్కలు మెండుకొనఁగ. 77

క. లలితస్వభావుఁడగు న
న్నెలదాలుపు వేలుపునకు నిస్సీమకళా
కలితంబగు హైమవతీ
విలాస మపుడెంతయేని వేడుకగొలిపెన్. 78

ఉ. సమ్మదమేర్పడన్ గమలసంభవుఁ డయ్యెడలన్ బురోహిత
త్వమ్ము వహించిమించిన సభాస్థలమందు నెసంగు నగ్రపీ
ఠమ్మునఁ గూరుచుండి ప్రకటంబగుకంఠముతోఁ దదేవల
గ్నమ్మునిముందు చేయఁదగుకార్యముసర్వమునిర్వహించినన్

చ. చెలియలు కార్యరీతులువచించుచుఁ జెంతనునిల్వ మేనకా
జలరుహపాణి స్వర్ణకలశంబున నీరమువోయుచుండఁగాఁ
బులకలు మేననిండ హిమభూధరనాథుఁడు సమ్మదాశ్రుసం
కలనముతోడుగాఁగడిగెఁగైరవబంధుధరాంఘ్రియుగ్మమున్

క. ఆజలకణములు దాలిచె
నాజన్మాంతరపవిత్రతాప్తికి భూభృ
ద్రాజశిఖామణి తలపైఁ
దేజోరాజత్కిరీటదీపితకలపై. 81

మ. విధి చేయించెడిశాస్త్రపద్ధతులనన్వీక్షించి స్వీయాన్వయా
వధికప్రాక్తనసంప్రదాయకలనాభ్యాసంబుతో దక్ష యథా
విధిగాఁ బూజలుసేసి యల్లుఁడగు నావిశ్వేశ్వరస్వామికిన్
మధుపర్కంబు నొసంగె నద్రిపతి మేనాదేవి తోనీడగాన్

శా. సమ్యగ్వాద్యరవు లుద్గతంబగుడు సంస్తంభించి యాత్మీయభా
గ్యమ్మెల్లన్ ఫలవంతమయ్యెనని మేనాద్రీశ్వరుల్ భద్రవా
ద్యమ్ముల్ మ్రోఁగుచునుండ నప్పు డనవద్యంబైన యజ్ఞోపవీ
తమ్మున్ వేసిరి శూలికంఠమునఁ జేతస్తృప్తి సంధిల్లఁగన్.

శా. ధన్యంబయ్యెఁ గులంబుసర్వము ప్రశస్తంబయ్యె జన్మంబుస
న్మాన్యంబయ్యెఁ దపంబు పెద్దలు తరింపంగల్గెనెం తేనిమా
కన్యం బేమిటి కింక నన్న మదిలో నామేనకాద్రీశ్వరుల్
కన్యాదానముఁ జేసి రీశ్వరున కాకల్పాంతరస్థాయిగాన్. 84

శా. ఆనందామృతమంతరంగములయందత్యంతముప్పొంగ నా
మేనాభూమిభృదీశ్వరుల్ మిగుల నమ్రీభూతులై వేదవి
జ్ఞానభ్రాజితులైన బ్రాహ్మణులకున్ సంశుద్ధభావంబుతో
నానాదానములాచరించిరియథాన్యాయంబుగానయ్యెడన్.

ఉ. ప్రీతి జనింపఁ జిత్తమున వేపథు వంగములందుఁ బుట్ట నై
సేలువఁజాలఁ బైపయికిఁ జిన్నెలు పన్నఁగఁ దోఁప నట్టులో
బాలసుధాంశుశేఖరుఁడు పాణియుగంబును జాఁపి నూనిభ్ర
న్నాళితనూదకంఠమున మంగళసూత్రముఁ గట్టెనయ్యెడన్.

మ. కళలెల్లన్ పులకింప మోమున జగత్కల్యాణి శర్వాణి న
వ్వులతో మేలిపసిండి పళ్లెరములోఁ బాల్పోసి నెగ్గొందు క్రొం
వెలిముత్యంబులు దోయిటం గొని జగత్ క్షేమంబు దీపింపఁగాఁ
దలఁబ్రాల్వోసె సుధాంశుహాళి పయినుద్యద్విద్యుదాకారయై

మ. మొరసెన్ దుందుభులాడిరచ్చరలు సమ్మోదంబు దీపింపఁగాఁ
గురిసెన్ బూవుల వాన వీణియలు పల్కుల్ వల్లె శ్రావ్యంబుగన్
మురజిన్ముఖ్యులు మోడ్చి హస్తయుగళంబుల్ గానకర్పించిరా
స్మరజిద్విస్ఫురదక్షతోత్సవమహోత్సాహంబులోనయ్యెడన్

క. సప్తపది నాచరించిరి
సప్తద్వీపంబులందు జానొప్పెడు మా
యాప్తుల రక్షించెదమని
సప్తపదంబులను బెట్టు చాయలు దోఁపన్. 89

మ. మురిపంబొప్పఁ బ్రధానహోమము మహా
న్మూర్ధన్యుఁ డాతండు సం
స్కరణాచారపురస్సరంబగు విధిన్
గావించి తత్తత్క్రియా

పరిశేషంబులు పూర్తిచేసెఁ గ్రమముం
బాటించుచుఁ 'యద్యదా
చరతి శ్రేష్ఠ'యటన్న వాక్యమునకుఁ
సార్థక్యమే పారఁగన్. 90

ఉ. హృత్సరసీరుహంబులకు నెంతయు వేడుక సంఘటిల్లఁగా
సత్సముదాయమెల్లను బ్రశంసలొనర్పఁగ మింటనుండి దీ
వ్యత్సుమవర్షముల్ గురియ భద్రనినాదము మించఁగా వసం
తోత్సవవైభవంబు గననొప్పె నుమాపరమేశ్వరీయమై. 91

గీ. అప్పుడాత్మీయపతివియోగాగ్రశయాశ
దారుణాభీలహేతిసంతప్యమాన
గాత్రియైన రతీదేవి కాలకంఠు
పాదములమీఁద జివ్వున వచ్చి వ్రాలె. 92

క. వ్రాలినయాయమ యెడఁ గడు
జాలింగొని లేవనెత్తి చయ్యన గంతే
కాలుఁడు తత్కాంక్షకు నను
కూలముగ ననుగ్రహించెఁ గుసుమాస్త్రి నొగిన్. 93

క. విషమాస్త్రుఁడు వచ్చి సము
న్నిషదాకారంబుతోడ దివిషత్సభలో
ఋషిజనసేవితుఁడగు నా
విషమాక్షునకెరగె భక్తివిహితాంజలియై. 94

శా. అత్యైశ్వర్యముగల్గె నెల్లరకు రత్యాహ్లాదకం బెంతయున్
మత్యుత్సాహ మెలర్చె దేవతలకున్ భాగ్యంబులే జేరె నా
న్నిత్యం బేర్పడె విమానకేతనునకున్ బ్రాలేయశైలాధిపా
పత్యాత్మేశ్వరసుప్రసన్నకరుణాపాంగప్రసారంబునన్. 95

గీ. అంత హిమవంతుఁ జేతెంచినట్టి పెండ్లి
పెద్దలకు నెల్లఁ దగినట్లు వేవిధముల
సత్కృతులు చేసె మానసోత్సాహ మొదవ
హస్తములు మోడ్చి భక్తిరక్త్యంచితముగ. 96

ఉ. ఆతటనంతరంగముల యందుఁ బ్రమోదమునొంది భూమిభృ
త్కాంతునిఁ గౌఁగిలించికొని ధన్యుఁడవైతివి నీవు నీకులం
బెంతయుఁ బూజ్యమయ్యెఁ బరమేశ్వరుఁ డీవిధి నల్లుఁ డౌటచే
నింతటిభాగ్య మెవ్వరికి నేని లభించునొకో? గిరీశ్వరా! 97

క. అని పెక్కువిధంబుల నాతని కృతకృత్యత నుగ్గడించి 98

శా. బ్రహ్మర్షుల్ పరితృప్తచిత్తులయి కొల్వన్ శైలజాయుక్తుఁడై
బ్రహ్మాండంబుల కెల్ల సాక్షియగు దేవున్ భద్రపీఠంబునన్
బ్రహ్మానందముతోడనుండు భవునాగన్ మ్రొక్కి మౌళిఁ దాల్చి యా
బ్రహ్మేంద్రాదిసుపర్వు లేగిరి నిజావాసంబులన్ జేరఁగన్.

ఉ. భూమిధరాత్మజాసుగుణపుష్టిసమంచితమై మహేశ్వర
ప్రేమరసాస్పదంబయి యభీష్టుల కెల్లరకింపు నింపు నీ
హైమవతీవిలాస మెవరైనఁ బఠించిన నాలకించినన్
గామితముల్ ఫలించుటయ కాక పదంపడి మోక్షము న్బడిన్.

క. జయజయ హైమవతీశ్వర !
జయజయ సకలప్రపంచసమాశ్రితమూర్తీ !
జయజయ కరుణాసాగర !
జయజయ సుకవిజనహృదయసరసిజవర్తీ ! 101

క. దేవాదిదేవ ! నిర్మల
భావసముద్భాసకస్వభావా ! వినివృ
త్తావరణ ! బదినహోబిపు
రావాసా ! మల్లికార్జునా ! పరమేశా ! 102

ఉత్సాహము.

మౌనిజనతపఃఫలాయమాన ! పారమార్థిక
జ్ఞానగమ్యమానసుప్రశాంతరూప ! హైమవ
త్యాననాబ్జమిత్ర ! త్రిభువనాంతరస్థ ! సర్వసం
మ్మాననీయ ! బదినహోబిమల్లికార్జునప్రభూ ! 103

గద్యము.

ఇది శ్రీమత్పరమపవిత్ర భారద్వాజసగోత్రాపస్తంబసూత్ర
సీతారామపుత్ర కనకాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల పరమేశ్వర
ప్రసాదసముపలబ్ధసుకవితాభాగధేయ శతావధాన
విధానధౌరేయ కావ్యకళానిధి చిదంబరనామ
ధేయ ప్రణీతంబగు హైమవతీవిలాసంబను
మహాప్రబంధంబున సర్వంబును
తృతీయాశ్వాసము.